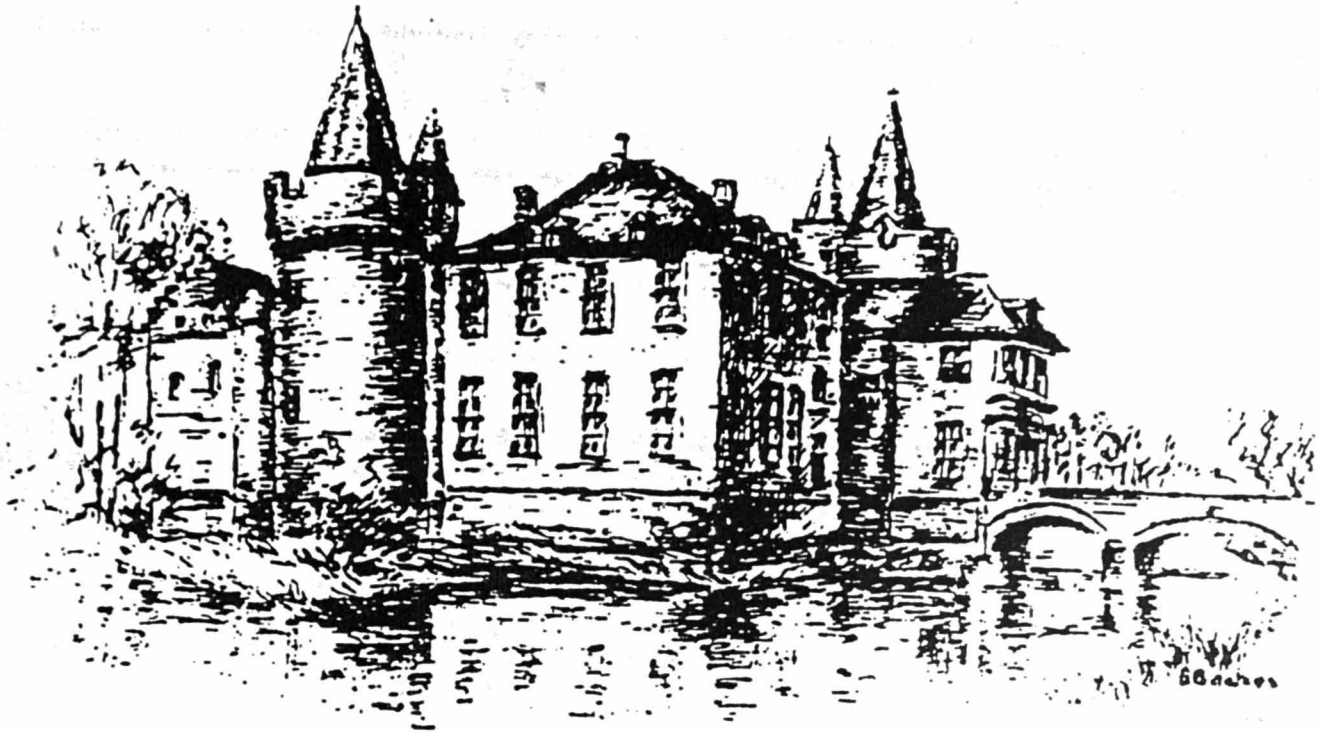


castellum



JAARGANG : 2

EDITIE : 1 (Maart '85)

EDITORIAAL

Beste vrienden,

zo zijn we er dan weer met het eerste nummer van 1985. Het was ook nu bar koud, net zoals we in het vorig nummer schreven over die beruchte winter van 1568. Desondanks dit kon het Slot van Laarne niet in dommelen voor een winterslaap. Rust op het kasteel... dat is ondenkbaar geworden ! En vooral : nu al is er een overvolle kalender voor 1985 ! Het sneeuwbaaleffekt, grandioos ingezet in 1984, doet iedereen nu al over het Slot spreken.

Wanneer u nu dit tijdschrift ontvangt ligt een nieuwe grootse gebeurtenis reeds achter de rug. Op zondag 3 Maart immers was "Flanders Technology International" te gast in het Slot. Op die dag ontvingen we in onze Ridderzaal de negen ministers van de Vlaamse Executieve en de "Verslaggevers van nationale en internationale Pers". Geen kleine eer en reklame, waarvoor we trouwens een extra-viertalige "Castellum" lieten verschijnen. Als artikel over het Slot krijgt u in dit nummer de nederlandstalige tekst die in dat nummer verscheen.

1985 wordt inderdaad het jaar van de doorbraak ! En net zoals het reeds 800 jaar geschiedenis achter zijn rug heeft, en in zijn geschiedenis steeds nauw verbonden was met het Graafschap Vlaanderen, staat Laarne mee voorop voor de geschiedenis van de toekomst van ons volk.

In het kader van de grote belangstelling die nu is ontstaan delen we ook enkele recente publicaties over het Slot mee met het doel dat we deze bibliografie in de toekomst nauwkeurig zouden bijhouden als overlevering voor onze vrienden-nakomelingen. We doen dan ook een beroep op onze vrienden ons elke publicatie in de toekomst te willen meedelen, zo mogelijk ons een fotocopië te bezorgen. Een ernstige informatieve bibliotheek als geschiedenisbron kan alleen maar de cultureel-wetenschappelijke waarde van het Slot van Laarne ten goede komen.

De grote konfrontatie met de "Heksen van Laarne" schuift ook dichterbij. Vandaar dat U ongetwijfeld reeds uitzag naar het vervolg van vorig nummer en U kunt nu "Het toneel van een heksenverbranding te Laarne" lezen, zoals Mevr. Lostrie het beschreef.

En misschien hebt U zich bij het lezen van vorig nummer 4 van December 1984 afgevraagd wie nu eigenlijk die Ridder van Laarne en de lieve Freule Monica was. Wel het zijn de hoofdfiguren uit de roman "De Ridder van het Slot van Laarne" van Jef Crick. We laten de Heer Robert Declerck vertellen wie eigenlijk deze "vergeten" kasteelbewoner was. Maar hij mag niet in de vergeethoek blijven !

We moeten ijveren dat deze roman terug tot leven komt, misschien ooit wel eens als scenario van een TV-spel of film met het Slot van Laarne als decor !!! Ook hier doen we een oproep tot de lezers die eventueel verdere nuttige informatie over Jef Crick kunnen bezorgen ! Het Slot zal hem met de tijd dankbaar in herinnering brengen !

Als kasteel in de belangstelling koos onze vice-voorzitter Ir H. Van Ermen het kasteel van Groot-Bijgaarden. Een kasteel dat met ons de "Antiekbeurs", die hier opnieuw in het najaar doorgaat, gemeen heeft.

De activiteitenkalender nodigt U uit tot een frekvent bezoek.

Dan rest er mij nog diegenen te bedanken die reeds in grote getalle hun lidgeld 1985 betaalden. Wie het bij toeval vergat verwachten we zo snel mogelijk. En ook dit jaar zullen er vele nieuwe leden volgen. Een kleine bijdrage... voor het behoud van een grote rijkdom cultuur !

Met een prille lentegroet en tot weldra.

Dr. L. De Cock
Voorzitter

1984 : Dit deden "de Vrienden" voor het Slot

Het is iedereen duidelijk : het crisisjaar 1984 keek dreigend naar het Slot, maar werd omgebogen tot een nieuwe élan !!

Uit de grote inzet van al onze Vrienden citeren we vooral :

1. Het DAC-project.

Dank zij deze verwezenlijking kon eindelijk werk gemaakt van de opruiming, de verfraaiing, de algemene opsmuk van het kasteel zowel binnenin als in de tuin. Voor het eerst sedert vele jaren zag men weer eens door de vensters !

Een warme dank aan de mensen van de RVA en het Ministerie van Tewerkstelling en de velen die hielpen !

2. Het activiteiten-initiatief.

De antiekbeurs, bloemenpracht, hobbymarkt waren activiteiten waaraan de Vrienden intensief meewerkten. Naast de opbouw en uitvoering van deze feesten citeren we verder de verschillende persconferenties, de kontakten met radio's en T.V.

Ook andere activiteiten zoals de kasteelfeesten (heksenverbranding), Flanders Photography, e.a. konden rekenen op de stevige steun van de Vrienden.

Alle opbrengsten gingen - zonder één frank uitgave voor onze inzet - integraal naar de Historische Woonsteden !

Onze warme dank aan alle bekende en onbekende medewerkers !

3. Het kenbaar maken van het Slot.

Dank zij allerlei initiatieven (o.a. tijdschrift Castellum) en de uitstekende verhouding van de Vrienden met de media (pers, radio, T.V.) stond het (onbesproken) Slot van Laarne bijna wekelijks in de positieve belangstelling.

Onze warme dank aan de goede vrienden van de media !

Bedankt bijzonder ook de vele sprekers, professoren, Ministers (waaronder Eerste Minister Martens) voor hun bijdrage hieraan.

4. De postzegel van het Slot.

Deze verschijnt eind 1985. Het Bestuur van de Vrienden ging hiervoor meermaals met de minister persoonlijk praten. En we kregen ook een fikse financiële steun voor het kasteel !

Onze warme dank voor het Ministerie en de diensten van de PTT !

5. Het opkuisen van het Zilverwerk.

Eindelijk na jaren en vooral na zovele ergernis van kunstliefhebbers schittert weer de schat van de zilverkollektie. Hebt U dit nu reeds gezien ? Een initiatief van de Vrienden, gestart eind 1984.

Onze warme dank aan onze "zilveren" vrouwen !

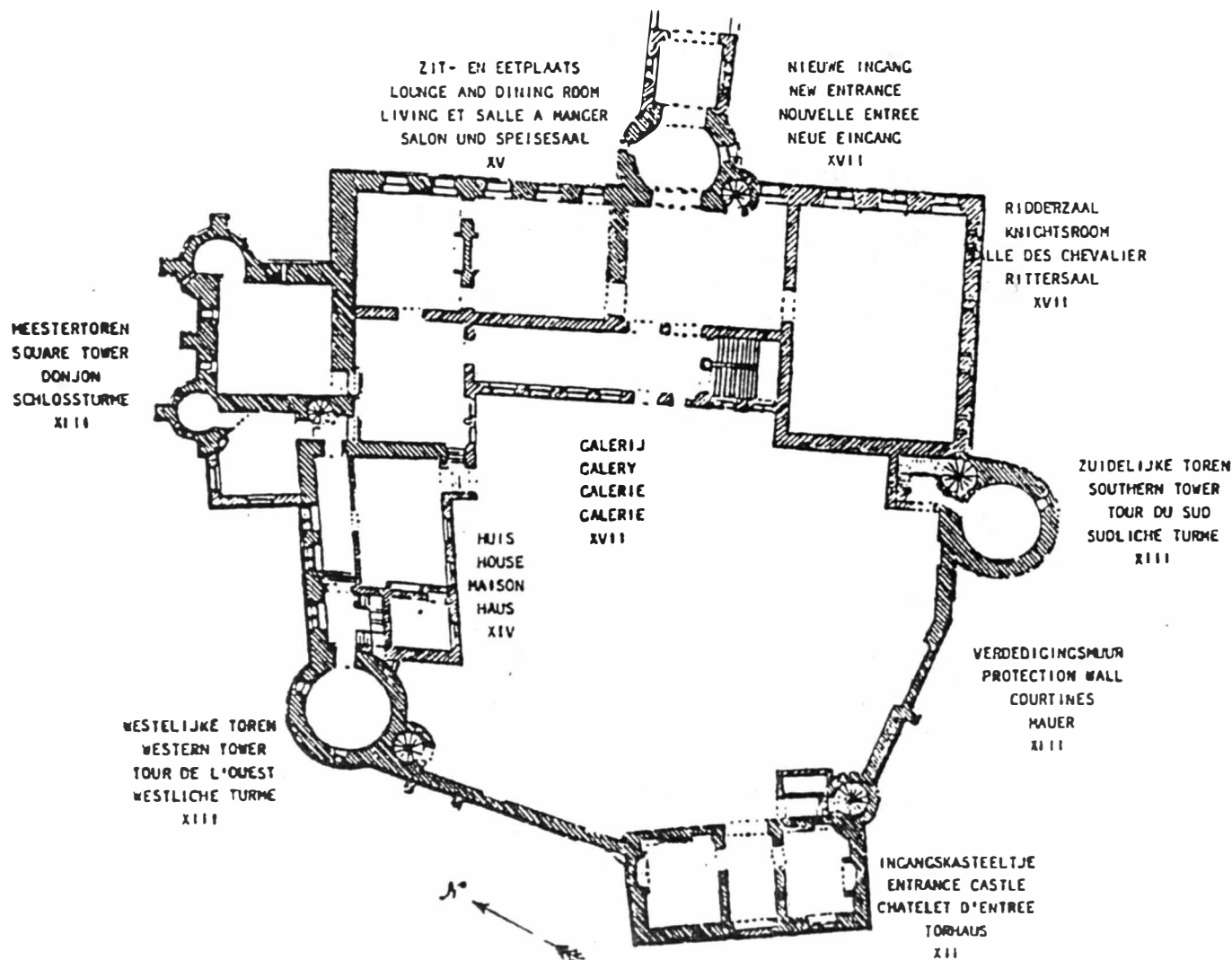
6. Financiële steun.

De kelderverdieping werd grondig aangepakt en is nu niet meer te herkennen. Deze kosten werden bijna integraal betaald door de Vrienden (toiletten, bevloering, schilderwerk...).

Onze warme dank aan al onze leden !

Ir H.A. VanErmen
vice-voorzitter

Dr L. De Cock
voorzitter



HET SLOT VAN LAARNE

Het Slot van Laarne is een Middeleeuwse burcht gebouwd op een strategisch belangrijke plaats temidden van de moerassen rond de Schelde. De eerste constructie dateert van de helft van de XIIe eeuw. De geschiedenis van Laarne is altijd nauw verbonden geweest met deze van het graafschap Vlaanderen en daardoor kwam het dat Laarne dikwijls verwickeld raakte in twisten die, zoals de opstanden van de stad Gent tegen de graven van Vlaanderen, normaal op andere terreinen dienden uitgevochten. Het Slot van Laarne kende nog andere oorlogen, zoals de Franse veroveringen met Lodewijk XIV die het ganse dorps van Laarne platbrandde in 1675 en de sansculotten die alle wapenschilden van het Slot vernielden in 1790. Telkens ontnapte het Slot op het nippertje aan een totale verwoesting.

Het Slot van Laarne kreeg zijn huidige vorm na de laatste verbouwingswerken die in de XVIIe eeuw uitgevoerd werden door Geeraard van Vilsteren. Kenmerkend voor de nieuwe sociale structuur tijdens de renaissance is dat van Vilsteren een zakenman was en geen edele. In 1952 schonk de laatste eigenaar, de graaf de Ribaucourt, het Slot aan de V.Z.W. "de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België" die een groot deel van het Slot restaureerde en herinrichtte. Zo bevinden er zich nu prachtige schilderijen zoals de statieportretten van Karel VI van Oostenrijk en zijn echtgenote Elisabeth von Braunschweig von Wolfenbüttel, de ouders van Maria-Theresa van Oostenrijk en de grootouders van Marie-Antoinette, koningin van Frankrijk. De eetplaats wordt opgevrolijkt door een David Vinckeboons en een werk van de school van Rubens, boven in de zilverzaal hangt nog een portret, namelijk dat van Maurits van Nassau, de zoon van Willem de Zwijger.

Verschillende XVIe eeuwse Brusselse wandtapijten sieren de muren van het Slot. In het salon en de eetplaats hangen naast een fragment van een XVIe eeuwse Mille-Fleurs tapijt, twee wandtapijten uit een serie van twaalf die de jachten voorstellen van Maximiliaan van Oostenrijk in de wouden rond Brussel. Barend van Orley maakte de kartons voor deze wandtapijten. De ridderzaal wordt versierd door vier wandtapijten uit een serie van tien die verschillende aspecten van de jacht voorstellen. Op de eerste verdieping hangt een uitzonderlijk wandtapijt dat taferelen uit het dagelijkse leven van de XVIe eeuw afbeeldt. Vele prachtige antieke kasten en tafels sieren ook verschillende plaatsen. We mogen natuurlijk de beeldhouwwerken, een borstbeeld van admiraal Dugauy-Trouin en een beeld van Lodewijk XIV niet vergeten.

In 1964, bij de opening van het Slot als museum, schonk de Heer Claude d'Allemagne het grootste deel van zijn prachtige verzameling massief zilveren gebruiksvoorwerpen aan het Slot van Laarne. Hierdoor beschikt het Slot van Laarne over een uitgebreide verzameling van meer dan zeshonderd stukken, die door kenners als de meest waardevolle van Europa wordt aanzien.

Als vertegenwoordigers van de Belgische kunst van Sint-Elooi, vindt men vooral kuffie- en chocoladekannen, waaronder de oudst gekende chocoladekan uit onze streken, ze dateert van 1686. Wat Frankrijk betreft vindt men er vooral de vier vergulde zilveren vaasjes die besteld werden door de zonnekoning Lodewijk XIV bij J.B. Loir om de hofkapel van het paleis van Versaille te versieren. Zij zijn de enige zilveren voorwerpen van het Koninklijke hof die niet vernietigd werden tijdens de Franse revolutie. Men vindt er ook een suikerpot gesmeed te Parijs door François Joubert op bestelling van de Markiezin de Pompadour. De Russische edelsmeedkunst is eveneens vertegenwoordigd door een paar soepterrines speciaal ontworpen voor het feestdiner van de kroning van Catherina II. Ook kerkelijk zilver is opgenomen in de verzameling, zo vindt men er een gotische kelk uit 1473, het is het oudste stuk uit de verzameling. Maar het belangrijkste stuk is vermoedelijk wel het zware zilveren dienblad dat in 1628 gesmeed werd te Antwerpen door de zilversmid Theodoor Roettiers, op bestelling van P.P. Rubens en dat uitgevoerd werd naar een schets van zijn hand.

Gedurende enkele jaren raakte het Slot echter in de vergeethoek. Het is dank zij een groep vrijwilligers, "De Vrienden van het Slot van Laarne" dat het Slot terug onderhouden wordt zoals het hoort en dat het zilver terug gepoetst wordt. De Vrienden van het Slot van Laarne trachten eveneens activiteiten in te richten in het Slot zodat de eigenaars terug een zeker inkomen hebben wat hen moet toelaten verdere restauraties door te voeren.

Wij danken U voor Uw interesse in het Slot en hopen dat U het Slot van Laarne aan Uw lezerspubliek zult voorstellen als toeristische attractie zodat we binnenkort nog meer buitenlandse toeristen mogen verwachten. Het Slot is immers steeds te bezichtigen als museum behalve op maandag en tijdens de maand januari. Voor groepsbezoeken met gids is het raadzaam vooraf contact op te nemen met de Vrienden van Het Slot van Laarne, Slot van Laarne, B 9270 Laarne

De Vrienden van het Slot van Laarne

HET KASTEEL VAN GROOT BIJGAARDEN

De heren van Groot-Bijgaarden zijn reeds gekend sinds 1110. Het eerste kasteel werd gebouwd door Amalric van Bigarde. Zijn familie zou het kasteel bewonen tot in het midden van de 14e eeuw. In 1375 volgde de Brusselse patriciërsfamilie Veels hen op en tenslotte kwam het in 1486 in het bezit van Willem Estor, die een briljante carrière maakte in het leger van Karel de Stoute, Hertog van Bourgondië. Zijn kleinzoon Jean Estor en zijn dochter, de vrouwe van Bigard, werden echter in 1546 beschuldigd van ketterij. Zij vluchtten in de donjon die nog steeds op het binnenplein van het kasteel staat. De donjon werd belegerd en ingenomen, en op 6 januari 1548 werden ze beiden onthoofd door de beul van Brussel. Keizer Karel zou de heerlijkheid dan verkopen aan Gaspar Schetz, heer van Grobbendonck en enkele jaren later verwierf Laurent Longin, heer van Lembeek het eigendom. Zijn familie zou er wonen tot in 1678.

Toen ging het kasteel over in de handen van de graaf de Clovis en daarna van de graven van Boisschot. Ferdinand van Boisschot breidde het kasteel uit tot zijn huidige omvang ; hij bouwde onder andere de kapel. Zijn familie woonde meer dan honderd jaar in Groot-Bijgaarden, namelijk tot in 1797. Daarna kwam het achtereenvolgens in verschillende handen waarbij het geheel tot verval kwam. In totaal leefden niet minder dan 39 kasteelheren in Groot-Bijgaarden.

In 1902 kocht de heer Pelgrims de Bigard, die later de Koninkelijke vereniging van de Historische Woonsteden van België zou stichten, het vervallen kasteel. Gedurende dertig jaar zou hij moeite noch kosten sparen om het kasteel zijn oude glorie terug te geven. Hij sloopte de boerderijen die de ingang ontsierden, hij liet de grachten uitbaggeren en de slottoren restaureren ; de Spaanse baksteen van de gevel werd ontdaan van het afschuwelijke cement dat erop gezet was.

Men betreedt het kasteel langs een brug met vijf bogen over de brede slotgracht. Twee zeventiende eeuwse stenen leeuwen houden naast de

brug de wacht. Het wachthuisje, gedeeltelijk uit de 14e eeuw, is herbouwd in de zestiende. Het heeft één verdieping en wordt geflankeerd door twee ronde, spitse torentjes.

Op het binnenplein ziet men rechts een reeks van vijf bogen versierd met de wapens van de graven van Hoorne. Links ziet men de oude donjon of meestertoren, die gedeeltelijk gebouwd zou zijn in 1347. Hij telt vier verdiepingen en is opgetrokken in baksteen met bassementen en hoeken in natuursteen. De grote vensters zijn uiteraard van veel jongere datum : vermoedelijk uit de zeventiende eeuw. Onderaan hebben de muren een dikte van drie meter en in iedere zaal treft men een gotische schouw aan. Vanop de wachttorentjes op de vierde verdieping heeft men een prachtig gezicht op het kasteel en het park met eeuwenoude bomen.

Het kasteel zelf heeft een middendeel met één verdieping en een steil dak met vijf kleine dakvensters. Links staat een torentje met een piramidedak uitlopend in een langgerekte druppel, rechts de kapel met trapgevel. De ingangsdeur is voorzien van natuurstenen deurposten en een driehoekig fronton met daarboven een spitsboogvenster. Het geheel is in zuiver zeventiende eeuwse Brabantse stijl, namelijk de muren in baksteen, maar de bassementen, de muurhoeken, de deur- en vensterposten zijn in natuursteen.

Het kasteel is normaal niet te bezichtigen, maar van 23 tot 31 maart organiseren de leden van de Koninklijke Gilde van Vlaamse Antiquairs in het kasteel van Groot-Bijgaarden een antiekbeurs, zoals ze dat reeds enkele jaren te Laarne doen. Het is een ideale gelegenheid om het kasteel te bezoeken. Het kasteel ligt op 7 Km ten westen van Brussel en is te bereiken via de Gentsesteenweg N10. Zij die van Gent komen nemen de eerste afrit op de zuidelijke ring rond Brussel.

Ir H.A. VanErmen

JEF CRICKEEN VAAK VERGETEN KASTEELBEWONER

Bij sommige oudere Laarnenaars moeten er nog herinneringen leven aan Jef Crick. Het meest bekend wellicht is het verhaal van de fameuze nacht in de spookkamer ; vaak wordt verteld hoe Jef Crick daarna voorgoed het kasteel van Laarne zou verlaten hebben. De waarheid is wel even anders.

Jef Crick heeft geen nacht doorgebracht in de spookkamer, en hij heeft het kasteel ook niet vierklauwens verlaten. Volle vier jaar heeft Jef Crick in het kasteel gewoond. Op 26 Oktober van het jaar 1923 ondertekende hij een huurovereenkomst met Theofiel Heirman, bewaker van het kasteel, die optrad namens de eigenaar graaf de Ribaucourt. Jef Crick huurde toen de Begijnenkamer, de Gravenkamer en de Knechtenkamer, alledrie op de bovenverdieping. Het kamertje waar nu de interessante tentoonstelling van de Amateur Wijnmakers opgezet is, en dat dikwijls het "kamertje van Jef Crick" genoemd wordt, is pas later een deel geworden van zijn appartement. Tot in de herfst van 1927 bleef schrijver Jef Crick op het Laarnse kasteel wonen, en hij bracht er zijn tijd niet in ledigheid door.

Zijn interesse voor spoken en heksen ligt wellicht mee aan de basis van de fameuze spookgeschiedenis. Die interesse werd nog gestimuleerd door wijlen pachter Casimir De Brauer die in het linkerhuisje op het voorhof van het kasteel woonde. Jef Crick schreef later in "toerisme in Oost-Vlaanderen" een bijdrage over de Laarnse heksen van t'Zand. Tijdens zijn verblijf in het kasteel legde hij de basis voor zijn meest bekende werk "De Ridder van het Slot van Laarne", een geschiedkundige roman die in 1933 voor het eerst in boekvorm verscheen. In 1944 werd het boek bijgewerkt en opnieuw uitgegeven als nr. 38 van de Reinaertreeks. Het boek is niet meer verkrijgbaar in de boekhandel.

Het Vlaamse volk had al in 1932, voor het verschijnen van het boek kunnen kennismaken met de ridder van het Slot van Laarne. Omdat het boek nogal lijvig was werd er niet gemakkelijk een uitgever gevonden. Jef Crick besloot daarom in 1932 om zijn boek in wekelijkse afleveringen op de markt te brengen in eigen beheer. Het verscheen als een wekelijkse

geïllustreerde uitgave samen met een kunstalbum van hem onder de titel "Geen rijker kroon, dan eigen schoon". Bij de IJzerbedevaart van 1932 toog een bus vol frisse Vlaamse meisjes naar Diksmuide om daar het 1e nummer van de uitgave te verkopen. Het werk werd ook bij de literatuurkenners gewaardeerd, want in 1935 kreeg Jef Crick er de Karel Barbierprijs voor van de Koninklijke Vlaamse Academie.

Meest gewaardeerd echter in het werk van Jef Crick was zijn roman "De grote Vlaamse schilder P.P. Rubens". Jef Crick kreeg daarvoor lof toegezwaaid van vooraanstaande critici in verschillende Vlaamse literaire tijdschriften uit de periode 1944-1948. Zo schreef Jan van de Weghe in 1944 in "Westland" : "... het boek van Jef Crick hangt blijde het beeld op van een koninklijke mensch, een begenadigd en hemelbestormend kunstenaar. Jef Crick heeft zich angstvallig van zieligen of klatergouden kul onthouden. Deze laatste kwaliteiten zouden op zich reeds volstaan om den auteur geluk te wenschen".

Tuen Jef Crick begin van de jaren zestig op 74-jarige leeftijd overleed in St.-Amandsberg liet hij een belangrijke leemte na in het Vlaamse literaire leven. Ook in Laarne liet hij een leemte na die nog niet is opgevuld. Er bestaat nauwelijks een herinnering aan de man die hier zijn levenswerk schreef, en die ruim een halve eeuw geleden het kasteel van Laarne in de publieke belangstelling bracht. Het kasteel zelf ware de ideale plaats voor zulk een herinnering.

Robert Declerck

14.08.'84

n.v.d.r. : omdat het in onze bedoeling ligt in de toekomst deze figuur van Jef Crick bij gelegenheid in het daglicht te stellen, zijn we dankbaar voor iedere verdere informatie, literatuur, e.a. die ons worden doorgespeeld.

Kent U het "zaaltje van Jef Crick" in het Kasteel ? Hoog tijd misschien dat U nog eens komt kijken !

Dr L. De Cock
voorzitter

HET TONEEL VAN DE HEKSENERVOLGING TE LAARNE

Tot in de XVle eeuw was Laarne nog de magerste gemeente van het Land van Dendermonde. Het overgrote gedeelte bestond toen nog uit ondoordringbaar woud (de zgn. Gratiebossen), afgewisseld met heide-achtige en moerassige stukken. Het eigenlijke dorp was maar een kleine kern van huizen rond de kerk en rond het kasteel.

De baljuw woonde bij de molen op de Molenberg en bezat een brouwerij. Je had er de huizen van de schepenen en de leenmannen, enkele hofsteden, de kuiper, de smid, en het winkeltje van Jan Walrave, waar je zeep, kaatsballen, touw en ander grief kon kopen. Rond de kerk lag het ommuurde kerkhof, en het huis van de pastoor. De Lepelstraat noemde men toen de Herenstraat, en er waren enkele taveernes in gelegen, die zorgden voor de nodige lafenis.

Naast de brouwerij van de baljuw waren nog twee brouwerijen werkzaam om de dorstige Laarnenaars te laven. Nochthans moet de bevolking toen nog uit niet meer dan 500 zielen hebben bestaan. Maar men had ook niet veel anders dan bier om de dorst te laven : het putwater was niet zo zuiver, en wijn was enkel voor de heren bestemd, en van bedenkelijke kwaliteit. Van bier brouwen kenden wij blijbaar iets af, en van bier drinken zeker ... Zo lezen we dat de heer het maaien van zijn velden door de mannen en schepenen vergoedde met één brood met kaas én een halve ton bier per man.

De heer had het recht op een tiende penning van de opbrengst van alle landerijen, behalve op die welke de kerk toebehoorden. Ook had hij de hogere, middelste en lagere rechtspraak tot taak.

Deze dorpskern met zijn volkje was tijdens de wintermaanden soms afgesloten van de omliggende gemeentes en gehuchten. Meer dan eens overstromden de beken die hem als een vork omsloten en zetten de verbindingswegen blank.

Buiten het dorp lagen de gehuchten aan de rand van de moerassige Damvallei (de Meerskant, 't Stapsteen, ...), op de heide (het

Magheret, Het Holeinde, het Zand, Ertbuur) of op andere magere stukken, waar kleine gemeenschappen leefden, die voor een goed deel op zichzelf waren aangewezen. Men leefde er volgens een ingewikkeld net van ruildiensten. Zo ging de één bv. bij de ander hout zagen, en mocht in ruil wissen van zijn bomen hakken voor het maken van manden. Er bestonden honderden vormen van uitwisseling : zo gaf men bv. een pond boter ter betaling van huishoudelijke hulp enz. Vele karweien gebeurden in groepsverband : het weven, spinnen en naaien, bewerken van vlas, hooien enz.

Deelde men het werk, men deelde ook de vreugde : geboortefeesten, bruiloften en kermissen werden met de hele buurt gevierd. Was er in de naburige dorpen een ommevang, dan trok het hele gezelschap erheen. Bij zieken- en kinderbedden stond men ook altijd klaar om te helpen.

Voor een goed deel konden die leefgemeenschappen dus op zichzelf bestaan. In elk van die gehuchten was er minstens één vroedvrouwgeneester ("moeder") die bij het kraambed en ziekenbed werd ontboden wegens haar grote kennis van kruiden en vaardigheid bij het bereiden van geneeskrachtige zalfjes, tinkturen, drankjes enz.

In enkele gevallen riep men er voor alle zekerheid ook nog maar eens de volkse hulppastoor bij die op die genezingen als enige bron van inkomsten was aangewezen, en daar dan ook gretig op inging : met zalf, pij en gebedenboek kwam hij de kwalen verdrijven. Bij het kraambed echter was geen enkele man, ook geen geestelijke, toegelaten.

Vaak kwam de pastoor-genezer in conflict met de vroedvrouwen ... Conflikten kwamen overigens meer en meer voor in de dorpsgemeenschap te tijde van de grote malaise die zich in de nasleep van de 80-jarige oorlog ontwikkelde. Oorlogschattingen, verwoestingen van gebouwen en landerijen, vermiste of gesneuvelde echtgenotes, een ontwricht gezag, plunderingen en ongestrafte misdaden alom ... onzekerheid, onveiligheid en armoede. De wisselende successen van de protestanten en de royalisten sneden voor het volk de geloofs- en vertrouwensdraden door : er heerste God noch gebod, en men leerde meer en meer te leven volgens de eigen wetten : het recht van de sterkste, ... of de sluwste.

Even had het erop geleden dat de opstand was geslaagd. In de steden was een calvinistisch bestuur aan de macht. Maar Spanje versterkte zijn greep, en toen in 1584 de weerstand van Gent en spoedig van de andere steden brak, begon een grootscheepse afrekening met de rebellen : centralisatie, contrareformatie, executies, confiscatie van goederen enz. Heel wat protestanten verlieten het land. Sommige dorpen liepen voor de helft leeg. Andere, zoals Heusden, bijna volledig. Het land verwilderde, de velden raakten overwoekerd, de leegstaande huizen waren ten prooi aan vandalisme, zwervende dieren en gepsuis.

In Laarne hadden de gezagsdragers (baljuw, kasteelheer, pastoor) herhaaldelijk te lijden gehad van de opstandelingen : het kasteel, de kerk, de pastorij en de eigendommen van de baljuw werden meer dan eens in de vlammen gezet. De pastoor moest op een bepaald moment om veiligheidsredenen onderduiken ... Redenen tot wrok te over.

De landslieden in de gehuchten hadden aan de andere kant meer te lijden onder de strooptochten van de doortrekkende soldaten, en de zure taksen. De legers in dienst van de koning waren niet altijd tijdig uitbetaald, en het lag voor de hand dat zij hun tekorten aanvulden met wat zij konden krijgen. Voor de boeren betekenden die soldaten eerder een chronische bedreiging dan een bescherming.

In 1605 gebeurde er iets in Laarne dat de aandacht van de autoriteiten op deze onbelangrijke gemeente vestigde, en het begin werd van de ellende voor heel wat mensen.

In mei van dat jaar zou een vendel huursoldaten op weg naar hun hoofdkwartier, in Laarne logeren. De boeren van Heusden en Laarne die in de gehuchten tussen de Heirweg en het Dorp woonden, waren op de hoogte van deze plannen, en, beducht voor de wreedheden waarvoor de soldaten bekend waren op hun plundertochten, beraamden ze een list.

De soldaten weken zoals verwacht van hun rechte weg af, maar vonden de huizen en hoeven leeg, en gingen opgewonden verder op zoek naar de bewoners. Dezen hadden zich, met stokken gewapend, verzameld aan de grens van Heusden. In de vechtpartij die volgde konden de soldaten het in snelheid en behendigheid niet halen tegen de boeren, en voor ze hun geweren hadden kunnen laden, waren er twee door de woedende

landslieden gedood. Voor er meer doden zouden vallen, kwamen er enkele omstaanders tussenbeide, die de gewonde soldaten begeleiden naar de weg. Eén van de onderhandelaars was Janneken Callens.

De heer van Laarne was verplicht een onderzoek in te stellen naar de ware toedracht van de zaak, en samen met andere ooggetuigen werd Janne Callens in mei 1605 op het kasteel gemaand voor een ondervraging.

De verklaringen van de ooggetuigen waren unaniem : op een bepaald moment was "iedereen vanden donkeren Janne geslegen" (=werd iedereen berserk, of razend) en weet hij niet meer wat er precies is gebeurd. Toevallig is dat het moment dat de soldaten werden gedood, zodat men niet kan zeggen wie nu de schuldige was.

Daarmee is de zaak van de afrekening met de plunderende soldaten afgedaan. Maar ...

In de opschudding rond het gebeuren en het onderzoek dat wordt ingesteld komt een andere sluimerende kwaal aan de oppervlakte. Er wordt gefluisterd dat Janne Callens een "tooveresse" is ...

Het eerste woord over toverij is gevallen bij de autoriteiten van Laarne. De heksenvervolgning wordt met tegenzin en langzaam maar zeker in gang gezet. De vierschaar wordt samengesteld : de heer van Laarne, Charles van Zuylen etc., de baljuw Jan Schepens, de meier, mannen en schepenen van de heerlijkheid en de parochie van Laarne.

Men informeert naar de te volgen procedure bij de Raad van Vlaanderen. Men schaft zich enkele raadgevingen en richtlijnen aan, o.m. een lijst van vragen die men aan de verdachte moet voorleggen, ontbiedt Boudewijn Waelspeck, de beul van Gent en specialist ter zake, en neemt contact op met drie advocaten van de Raad van Vlaanderen die bevoegd zijn bij heksenprocessen te adviseren. De kapelaan, Jan Schatteman, geleerde in het kerkelijk en wereldlijk recht, assisteert de vierschaar bij haar eerste zitting en bij de lezing van het naslagwerk van Del Rio bij twijfelgevallen. De jarenlange, moeizame en dure jacht op heksen en tovenaars is geopend te Laarne

VOLGENDE KEER : DE JACHT OP HEKSEN

AKTIVITEITEN IN EN OM HET SLOT VAN LAARNE

- * 8e HOBBY-MARKT: zondag 14 april 1985 van 9 tot 18 uur.

Ruilbeurs en markt voor alle verzamelingen: munten, postzegels, prentkaarten, boeken.

INFO: 091/30.91.55

- * 2e KASTEELFEESTEN MET HEKSENVERBRANDING: zondag 26 Mei 1985

Volgens het gekende stramien dat vorig jaar „zoveel bijval kende, U herinnert zich wellicht : bijna 7000 betalende bezoekers ! Wij herinneren er de leden aan dat een groep van de Vrienden zal deelnemen aan de historische stoet. De organisatoren zorgen voor de nodige costuums. Zij die dit willen meemaken kunnen contact opnemen met het Slot.

INFO: 091/69.38.34

- * 1e DAG VAN DE VLAAMSE PINT: zaterdag 22 en zondag 23 Juni 1985

Op de erekoer en in de hovingen van het Slot zullen een aantal typische oude Vlaamse streekcafés gebouwd worden. In elk café zal men een ander Vlaams streekbier kunnen proeven. Verschillende activiteiten zullen plaatsvinden op het plein tussen de standen.

Deze organisatie wordt volledig door de Vrienden georganiseerd en de opbrengst gaat dan ook integraal naar de Vrienden. Wij rekenen op Uw medewerking.

INFO: 091/30.91.55

- * 7e BLOEMENPRACHT: 24-25 en 26 augustus 1985

Op deze tentoonstelling zullen we in onze volgende nummers nog uitvoerig terugkomen.

INFO: 091/30.91.55

De meeste leden betaalden reeds hun lidgeld 1985, zij die dit nog niet deden kunnen dit doen door overschrijving op rekeningnummer 390-0955173-69. Zij die niet betalen zullen volgende Castellum niet toegestuurd krijgen. Wij rekenen op Uw medewerking.

A. Eeckhaut
Penningmeester

HET VERSCHEEN OVER HET SLOT

1. De mooiste kastelen van België.

Dit prachtig boek verscheen op 1 december 1984 en werd uitgegeven door N.V. Readers Digest - 320 bladzijden.

Het voorwoord werd geschreven door Prins Alexander de Mérode, Voorzitter van de "Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België" (en tevens eigenaar van het Slot van Laarne) !!

Het Slot van Laarne wordt op blz. 84 tot 87 beschreven onder de rubriek "Burchten als brokstukken geschiedenis."

2. Europese kastelen : een historisch reisboek.

Oorspronkelijke titel : "Castles. A History and guide." onder redactie van Allen Brown, Michael Prestwich en Charles Coulson. Allen Brown is professor in de middeleeuwse geschiedenis aan het King's College te Londen en is expert in de kasteelkunde.

Uitgeverij : Unieboek p./a. Standaard Boekhandel.

Dit boek behandelt o.a. het ontstaan van een kasteel, het bouwen van een kasteel, de vesting, het kasteel als woning.

Daarna volgt er een geografische index doorheen de Europese landen (ook Oost-Europa). Voor België worden volgende negen kastelen vermeld : Beersel, Bouillon, Clervaux, Corroy-le-Château, Ecaussines-Lalaing, 's Gravensteen, Groot-Bijgaarden, Laarne, Mielmont.

3. Grote Winkler Prins Encyclopedie (Elsevier Amsterdam/Brussel)

Het kasteel wordt in deel 13 duidelijk besproken onder de rubriek "Laarne" (pag. 438).

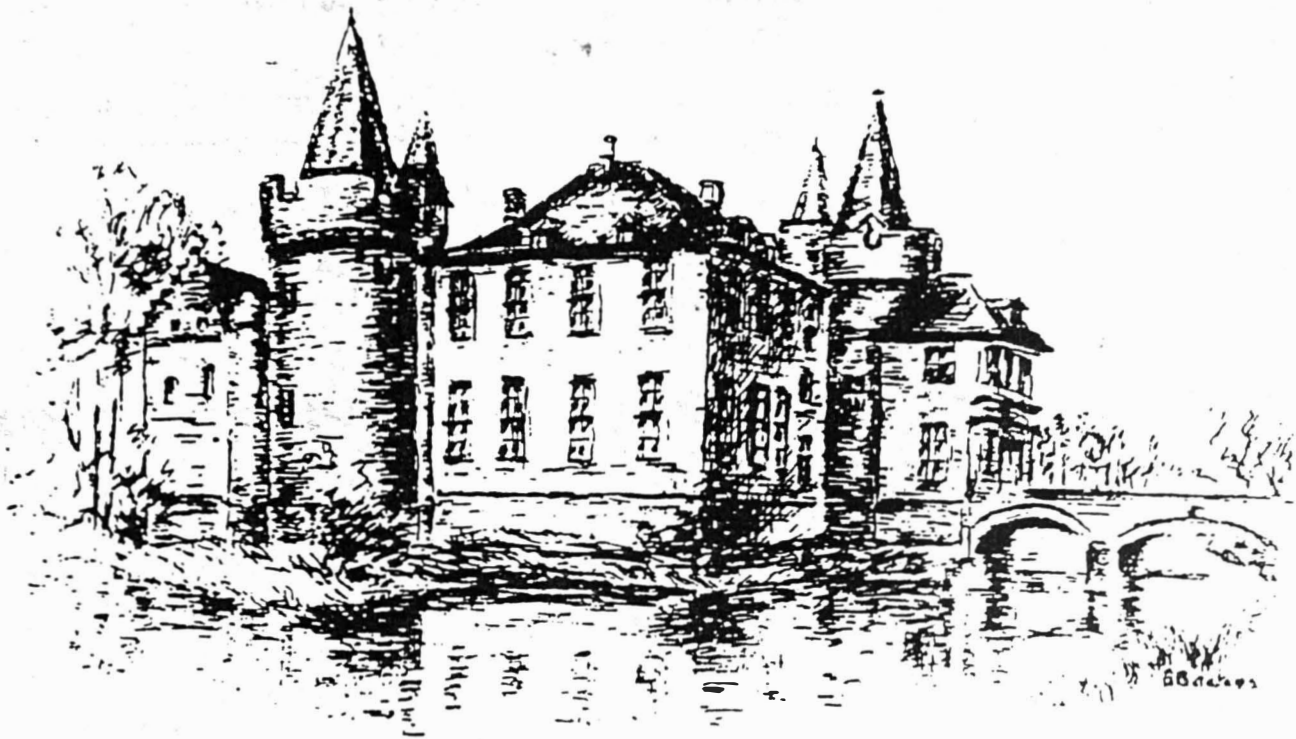
In de recent verschenen "Encyclopedie in drie delen" als speciale editie bij de 8e druk werd op pag. 1177 een foto van het Slot van Laarne afgebeeld !

4. "Topics"-magazine.

In "Topics"-magazine van 16 januari 1985 nr. 3 verscheen onder de rubriek "Toerisme" een artikel over "Het Slot van Laarne". Het geeft naast een geschiedenisoverzicht enkele toeristische elementen.

Dr L. De COCK
Voorzitter

castellum



E X T R A E D I T I E

"DE VRIENDEN VAN HET SLOT VAN LAARNE"

WELCOME

"FLANDERS TECHNOLOGY INTERNATIONAL"

IN THE CASTLE OF LAARNE

SUNDAY, the 3th of MARCH, 1985

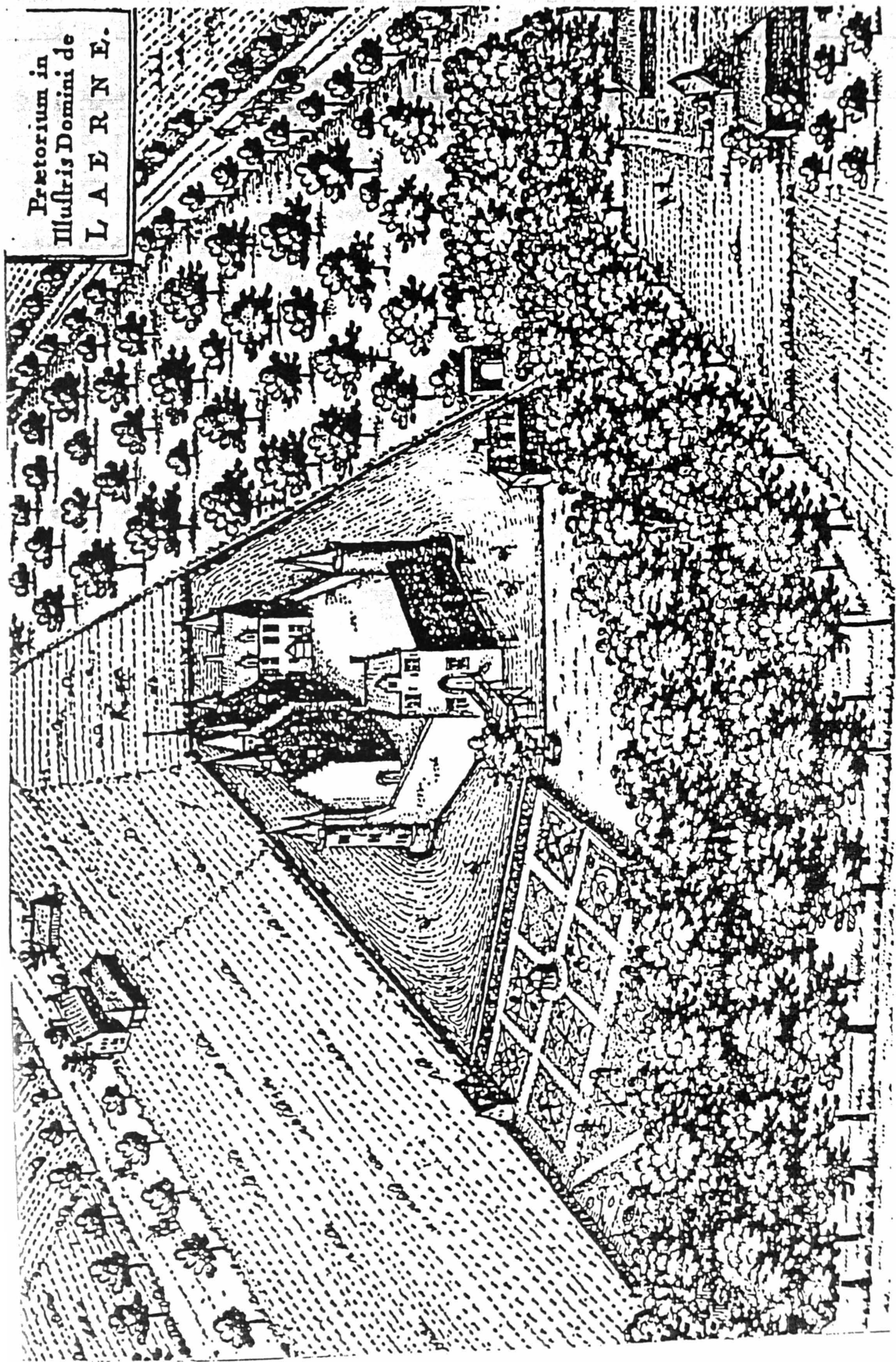
Ir H.A. VanErmen
Vice-President

Dr L. De Cock
President

J. Van den Broecke
Secretary

A. Eeckhaut
Treasurer

Prætorium in
Illustri Domini de
L A E R N E.



ANTONIUS SANDERUS

1640

HET SLOT VAN LAARNE

Het Slot van Laarne is een Middeleeuwse burcht gebouwd op een strategisch belangrijke plaats temidden van de moerassen rond de Schelde. De eerste constructie dateert van de helft van de XIIe eeuw. De geschiedenis van Laarne is altijd nauw verbonden geweest met deze van het graafschap Vlaanderen en daardoor kwam het dat Laarne dikwijls verwickeld raakte in twisten die, zoals de opstanden van de stad Gent tegen de graven van Vlaanderen, normaal op andere terreinen dienden uitgevochten. Het Slot van Laarne kende nog andere oorlogen, zoals de Franse veroveringen met Lodewijk XIV die het ganse dorp van Laarne platbrandde in 1675 en de sansculotten die alle wapenschilden in het Slot vernielden in 1790. Telkens ontnapte het Slot op het nippertje aan de totale verwoesting.

Het Slot van Laarne kreeg zijn huidige vorm na de laatste verbouwingswerken die in de XVIIe eeuw uitgevoerd werden door Geeraard van Vilsteren. Kenmerkend voor de nieuwe sociale structuur tijdens de renaissance is dat van Vilsteren een zakenman was en geen edele. In 1952 schonk de laatste eigenaar, de graaf de Ribaucourt, het Slot aan de V.Z.W. "de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België" die een groot deel van het Slot restaureerde en herinrichtte. Zo bevinden er zich nu prachtige schilderijen, zoals de statieportretten van Karel VI van Oostenrijk en zijn echtgenote Elisabeth von Braunschweig von Wolfenbüttel, de ouders van Maria-Theresa van Oostenrijk en de grootouders van Marie-Antoinette, koningin van Frankrijk. De eetplaats wordt opgevrolijkt door een David Vinckeboons en een werk van de school van Rubens, boven in de zilverzaal hangt nog een portret namelijk dat van Maurits van Nassau, de zoon van Willem de Zwijger.

Verschillende XVIe eeuwse Brusselse wandtapijten sieren de muren van het Slot. In het salon en de eetplaats hangen naast een fragment van een XVe eeuws Mille-Fleurs tapijt, twee wandtapijten uit een serie van twaalf die de jachten voorstellen van Maximiliaan van Oostenrijk in de wouden rond Brussel. Barend van Orley maakte de kartons voor deze wandtapijten. De ridderzaal wordt versierd door vier wandtapijten uit een serie van tien die alle verschillende aspecten van de jacht voorstellen. Op de eerste verdieping hangt een uitzonderlijk wandtapijt dat taferelen uit het dagelijkse leven van de XVIe eeuw afbeeldt. Vele prachtige antieke kasten en tafels sieren ook de verschillende plaatsen. We mogen natuurlijk de beeldhouwwerken, een borstbeeld van admiraal Dugauy-Trouin en een beeld van Lodewijk XIV niet vergeten.

In 1964, bij de opening van het Slot als museum, schonk de Heer Claude d'Allemagne het grootste deel van zijn prachtige verzameling massief zilveren gebruiksvoorwerpen aan het Slot van Laarne. Hierdoor beschikt het Slot van Laarne over een uitgebreide verzameling van meer dan zeshonderd stukken, die door kenners als de meest waardevolle van Europa wordt aanzien.

Als vertegenwoordigers van de Belgische kunst van Sint-Elooi, vindt men vooral koffie- en chocoladekannen, waaronder de oudst gekende chocoladekan uit onze streken, ze dateert van 1686. Wat Frankrijk betreft vindt men er vooral de vier vergulde zilveren vaasjes die besteld werden door de zonnekoning Lodewijk XIV bij J.B. Loir om de hofkapel van het paleis van Versaille te versieren. Zij zijn de enige zilveren voorwerpen van het Koninklijke hof die niet vernietigd werden tijdens de Franse revolutie. Men vindt er ook een suikerpot gesmeed te Parijs door François Joubert op bestelling van de Markiezin de Pompadour. De Russische edelsmeedkunst is eveneens vertegenwoordigd door een paar soepterrines speciaal ontworpen voor het feestdiner van de kroning van Catherina II. Ook kerkelijk zilver is opgenomen in de verzameling, zo vindt men er een gotische kelk uit 1473, het is het oudste stuk uit de verzameling. Maar het belangrijkste stuk is vermoedelijk wel het zware zilveren dienblad dat in 1628 gesmeed werd te Antwerpen door de zilversmid Theodoor Roettiers, op bestelling van P.P. Rubens en dat uitgevoerd werd naar een schets van zijn hand.

Gedurende enkele jaren raakte het Slot echter in de vergeethoek. Het is dank zij een groep vrijwilligers, "De Vrienden van het Slot van Laarne" dat het Slot terug onderhouden wordt zoals het hoort en dat het zilver terug gepoetst wordt. De Vrienden van het Slot van Laarne trachten eveneens activiteiten in te richten in het Slot zodat de eigenaars terug een zeker inkomen hebben wat hen moet toelaten verdere restauraties door te voeren.

Wij danken U voor Uw interesse in het Slot en hopen dat U het Slot van Laarne aan Uw lezerspubliek zult voorstellen als toeristische attractie zodat we binnenkort nog meer buitenlandse toeristen mogen verwachten. Het Slot is immers steeds te bezichtigen als museum behalve op maandag en tijdens de maand januari. Voor groepsbezoeken met gids is het raadzaam vooraf contact op te nemen met de Vrienden van Het Slot van Laarne, Slot van Laarne, B 9270 Laarne

De Vrienden van het Slot van Laarne

LE CHATEAU DE LAARNE

Le château de Laarne est une forteresse construite au moyen âge à un endroit stratégique au milieu des marais qui entouraient l'Escaut. La première construction date de la moitié du XIII^{ème} siècle. L'histoire de Laarne a toujours été fort liée à celle du Comté de Flandre. Voilà pourquoi, beaucoup de guerres qui logiquement auraient dû se passer ailleurs, comme les révoltes de la ville de Gand contre les comtes de Flandres, se sont déroulées à Laarne. Ce ne sont pas les seules guerres que Laarne ait connu, il y eut aussi les conquêtes des Français avec le Roi Soleil Louis XIV qui a brûlé tout le village de Laarne en 1675 ainsi que les Sans culottes qui détruisirent toutes les armoiries du château en 1790, mais chaque fois le château échappait de justesse à la destruction.

Le château de Laarne a sa forme actuelle depuis la dernière reconstruction qui date du XVIII^{ème} siècle et qui a été effectuée par Gérard van Vilsteren. Il est assez frappant de noter, pour la nouvelle structure sociale de la renaissance, que Gérard van Vilsteren était en fait un homme d'affaires et non un noble. En 1952, le dernier propriétaire, le comte de Ribaucourt, fit don du château à l'ASBL "l'Association Royale des Demeures Historiques de Belgique" qui a alors restauré une grande partie du château. On leur doit l'apport de nombreux tableaux : dans le hall, les portraits de Charles VI d'Autriche et de son épouse, Elisabeth von Braunschweich von Wolfenbuttel, les parents de Marie-Thérèse d'Autriche et les grands parents de Marie-Antoinette, reine de France ; dans la salle à manger, un David Vinckeboons et un très beau tableau de l'école de Rubens. Au premier étage se trouve un très beau portrait de Maurice van Nassau, Prince d'Orange, le fils de Guillaume le Taciturne.

De splendide tapisseries Bruxelloises du XV^{ème} siècle ornent les murs du château. Dans le salon et la salle à manger, à côté d'une tapisserie Mille-Fleurs du XV^{ème} siècle, deux tapisseries d'une série de douze représentent les chasses de Maximilien d'Autriche dans la forêt des alentours de Bruxelles. Les cartons de ces tapisseries étaient de la main de Barend van Orley. Dans la salle des chevaliers quatre tapisseries d'une série de dix illustrent la chasse dans tous ses aspects. Au premier étage, une tapisserie remarquable évoque des scènes de la vie familiale du XV^{ème} siècle. Chaque pièce du château garde encore des armoiries admirables et des tables magnifiques. N'oublions bien entendu pas les statues ; une buste de l'amiral Duguay-Trouin et une statue de Louis XIV.

En 1964 à l'occasion de la reouverture du château comme musée, après les restaurations, Mr. Claude d'Allemagne offrit au château de Laarne les pièces les plus remarquables de son importante collection d'argenterie ; contenant des centaines de pièces extrêmement rares provenant de tous les pays européens. La plus belle part en est réservée à l'argenterie belge et aussi, par sa qualité, à l'argenterie française.

Parmi les pièces capitales, relevons la plus ancienne chocolatière belge qui date de 1686, les seules pièces d'argenterie au monde commandées par le Roi Soleil Louis XIV, des vases de chapelle à ses armes et qu'il fit exécuter par J.B. Loir, orfèvre à Versailles. Il s'y trouve aussi un sucrier qui appartenait à la marquise de Pompadour de la main de François Joubert son orfèvre en titre. Si l'orfèvrerie laïque est largement représentée, il est également de remarquable pièces religieuses tel ce calice gothique de Bruxelles, datant de 1473, qui est aussi la pièce la plus ancienne de la collection. La pièce la plus étonnante de la collection est probablement un plateau d'office anversoais fait par Theodoor Roettiers en 1628 ; c'est la seule pièce d'argenterie commandée par Rubens et réalisée d'après un croquis de sa main. L'orfèvrerie russe est représentée par la ravissante paire de soupières exécutées pour le couronnement de Catherine II et qui servirent au repas du couronnement.

Pendant quelques années, le château fut boudé par les visiteurs. Depuis peu, grâce à un groupe de bénévoles "Les Amis du Château de Laarne", le château est de nouveau entretenu comme il le mérite et l'argenterie brille à nouveau de mille feux. Les Amis du Château de Laarne organisent au château des manifestations permettant aux propriétaires de rassembler les fonds indispensable à la poursuite des restaurations toujours nécessaires.

Nous vous remercions de votre visite et nous espérons que vous ferez connaître le château comme attraction touristique chez vous de sorte que nous ayons encore plus de visiteurs de tous les pays, le château est ouvert tous les jours sauf le lundi et durant le mois de janvier. Pour des visites guidées en groupe, nous vous conseillons de prendre contact avec les Amis du Château de Laarne, Château de Laarne, B 9270 Laarne.

Les Amis du Chateau de Laarne

THE CASTLE OF LAARNE

The castle of Laarne was built during the middle ages, on a strategic spot in the middle of the swamps close to the river the Scheldt, the first construction was built in the middle of the XIIIth century. The history of the castle depended allways closely of the history of the counts of Flanders. Thats why many wars, that should have been fought elsewhere, were fought in Laarne such as the revolution of the people of Ghent against the counts of Flanders. There were still other wars in Laarne, for instance in 1675 when the army of Louis XIV burnt the village of Laarne down, and in 1790 when the Sansculottes damaged all the signs of arms in the castle. On all these occasions the castle was nearly destroyed, the only reason why the soldiers of Louis XIV didn't burn the castle was that they needed shelter for their king.

The castle had its actual form after that Geeraard van Vilsteren rebuilt it in the XVIIth century. Typical for the new social structure of the renaissance is that Geraard van Vilsteren was in fact a business man and not a noble. In 1952 the last owner, the count de Ribaucourt, offered the castle to "the Royal Association of Historical Residences of Belgium" who restaured an inportant part of the castle.

They orned the castle with beautiful paintings such as in the hall, the portraits of Charles VI from Austria and his wife Elisabeth von Braunschweich von Wolfenbüttel, they were the parents of Maria-Theresa from Austria and the grand parents of Marie-Antoinette, queen of France. In the dining room you can see a great painting of David Vinckeboons and a smaller one of the school of Rubens. Upstairs on the first floor there is a beautiful portrait of Maurits van Nassau, the son of Willem the Silent.

Many beautitul tapestries from the XVIth century hang on the walls of the castle. In the lounge and the dining room there are two tapestries from a series of twelfe representing the huntings of Maximilian of Austria in the woods surrounding Brussels, the drawings of these tapestries were made by Barend van Orley. In the knightsroom there are four tapestries from a serie of ten representing ditferent hunting scenes. On the first floor there is a remarkable tapestry representing indoor scenes which is very rare. In all the places of the castle there are beautytul cupboards and tables. We shouldn't forget to mention the statues ; a marble brust of admiral Duguay-Trouin in the hall and the statue of Louis XIV in the knightsroom.

In 1964 at the reopening of the castle as a museum, Mr Claude d'Allemagne offered to the castle the biggest part of his remarkable collection of silverware. The castle of Laarne has now the biggest private collection of silverware in Europe, containing hundreds of objects coming from all over Europe.

Among the most remarkable objects we should mention the oldest known Belgian chocolat cup, it is dated 1686. Among the most important French objects there are the four vases made by J.B. Loir. They stood in the chapel of the castle of Versailles and they were the only pieces of silverware that were ordered by Louis XIV which were not destroyed during the French revolution. There is also a sugar cup that belonged to Madame de Pompadour the well-known mistress of the king Louis XV, it was made in Paris by François Joubert, her private silversmith. The oldest piece of the collection is a religious cup made in Brussels in 1473. The most remarkable piece of the collection is probably the silver salver made in Antwerp in 1628 by Theodoor Roettiers, it is the only piece of silverware that the famous painter P.P. Rubens designed. The Russian art of silvering is represented by two soup-tureens made specially for the dinner offered at the coronation of Catherine II.

During a few years the castle fell into oblivion once again. It is a group of amateurs : "The Friends of the Castle of Laarne" who made it possible that the castle is again maintained as it should be and that the silverware is cleaned again. They also organise manifestations in the castle so that the owner can raise the funds necessary to do more restaurations.

We thank you for visiting the castle of Laarne, we hope you enjoyed it and we hope that you will present the castle of Laarne to your readers as a touristic attraction so that we will have more foreign visitors the next years. The castle is always open as a museum except on Monday and during the month of January. For guided visits for groups, please contact the friends of the castle of Laarne, Castle of Laarne, B 9270 Laarne.

The Friends of the Castle of Laarne

1964 wurde das Schloss als Museum wieder eröffnet. Herr Claude d'Allemagne schenkte dem Schloss eine wunderbare Silberstück-Kollektion, Gegenstände von belgischen, französischen und anderen europäischen Meistern gehören dazu.

Zu den schönsten Stücken zählt man : eine belgische Bonbonniere aus dem Jahre 1686 ; es ist die erste Bonbonniere die in Belgien angefertigt wurde. Vier Vasen mit dem Wappen Ludwig des XIV., die einzig erhaltenen die dem Sonnenkönig gehörten, sie wurden gefertigt von G.B. Loir, Goldschmied am Schloss von Versailles ; eine Zuckerdose, die der Marquise von Pompadour gehörte und von ihrem persönlichen Goldschmied, Francois Joubert, hergestellt wurde.

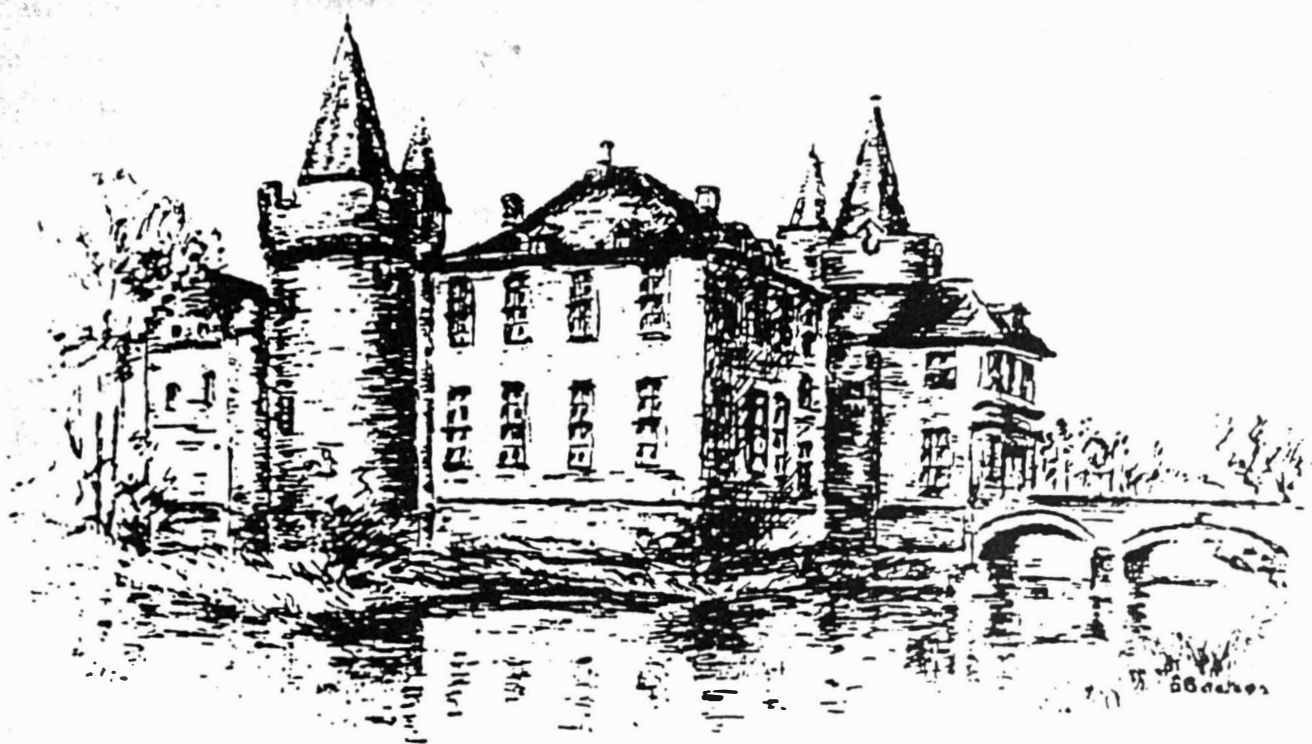
Neben diesen Gegenständen finden wir wunderschöne religiöse Schätze : ein gotischer Kelch aus Brüssel aus dem Jahre 1473, ältestes Stück der Kollektion. Das aussergewöhnlichste Stück jedoch scheint uns ein Präsentierteller aus Antwerpen, von Theodoor Roettiers, 1928 angefertigt, es ist das einzige Stück, das von Rubens bestellt wurde und nach seinen Skizzen und Anweisungen hergestellt wurde. Die russische Silberschmiederei ist durch zwei wunderschöne Suppenterrinen representiert, die für die Krönung von Katharina II angefertigt wurden.

Das Museum des Schlosses wurde in dem letzten Jahren wenig besucht. Seit kurzem, durch die Animation der Gruppe "die Freunde des Schlosses von Laarne" wird das Schloss wieder instand gehalten und das Silber blinkt und glänzt. Das Schloss ist jeden Tag zum Besuch geöffnet, ausser montags und im Januar.

Wenn Sie einen Führer wünschen für eine Gruppe, wenden Sie sich bitte an : "die Freunde des Schlosses von Laarne", Kasteel van Laarne, 9270 Laarne.

die Freunde des Schlosses von Laarne

castellum



JAARGANG : 2

EDITIE : 2 (Juni '85)



Mr. en Mevr. Jan Van den Broecke
Eekhoekstraat, 5
9270 LAARNE

Beste Vrienden,

Het tijdschrift valt wat dunner uit dan vorige maand. Niet dat we zonder inspiratie zijn. Integendeel. Maar we hebben gewoon de tijd niet om het u allemaal neer te schrijven. Voor wie op Pinksteren hier niet kon zijn, hebben de persmedia zoals steeds, BRT II in menig programma, Boeketje Vlaanderen via een hier bijna integraal opgenomen uitzending, en zelfs de televisie nieuwsdienst via een uitvoerig verslag, het in 1607 voltrokken heksenproces van Janne Callens bij u thuis gebracht.

Maar goed de heksen zijn weer opgebrand. We staan alweer met grootse activiteiten voor de deur. Op de "Dag van de Vlaamse Pint" op 22 en 23 juni mag niemand ontbreken. Kastelen, bier en de lange geschiedenis van onze grootste Vlaamse nijverheid : het is er allemaal samen ! Minstens zeventig streekbieren : een echte brok geschiedenis ! En die geschiedenis beschrijft Ir. R. Mussche verder in dit blad, waarvoor onze beste dank.

Met dit schrijven nodigen wij U dan ook nu al officiëel uit voor de opening van onze gekende "Bloemenpracht" op vrijdag 23 augustus. Een steeds weerkerende, maar altijd frisse en hernieuwde creatie. Ik zou bijna durven stellen dat dit het editoriaal van de invitaties is, zoals u dit terugvindt in de agenda.

En ondertussen rijpt bij iedereen in Vlaanderen en zelfs in Wallonië de idee : dit kasteel moet dringend verder gerestaureerd worden ! Eén van Vlaanderens schoonste historische parels is ook een ontmoetingsplaats geworden van cultuur en ontspanning, twee facetten die mede-determinerend zullen zijn in het leef- en gedragsklimaat van onze zeer nabije en volgende generaties ! Voor dit toekomstprobleem nemen de Verenigde Staten nu reeds hun voorzorg voor het jaar 2000 ! Het is nu bijna twintig jaar geleden dat het sprookje van de heropstanding van het vervallen Slot van Laarne begon. Het wordt hoogtijd dat we de laatste brokstukken weer rechthelpen. Ook in deze drukte ploegen we hiervoor verder. Als we na Uw verlof, dat we u zeer aangenaam toewensen, dan weer verschijnen hopen we niet te moeten spreken over een invallende herfst, maar over de "Evergreen" die het Kasteel van Laarne is geworden.

Dr. L. De Cock
Voorzitter

DE LINDEN OP DE EREKOER VAN HET SLOT

Volgens een aantal auteurs, in hun respectievelijke beschrijvingen van het Slot en zijn omgeving, zouden beide oude linden voor het kasteel in de tweede helft van de XVIIe eeuw zijn aangeplant, dus zowat de tijd dat toen het domein in grote trekken zijn huidige uitzicht kreeg (familie van Vilsteren). Dr Ir M. Van Miegroet (Faculteit Landbouwwetenschappen R.U.G.) stelt dat linden een levensduur van verschillende eeuwen kunnen bereiken.

De familie van de linden of *tiliaceae* is vrij uitgebreid : 40 geslachten en 370 soorten. Ze komt in vijf continenten voor en is in ons land een autochtone boomsoort.

De bekendste van de ca 30 soorten van de noordelijke gematigde streken zijn :

- de Euraziatische grootbladige linde
(*Tilia platyphyllos* of zomerlinde)
- de kleinbladige linde
(*Tilia cordata* of winterlinde)

De thans meer aangeplante *Tilia europaea* is een kruising van beide soorten. De Amerikaanse *Tilia americana* is een belangrijke leverancier van hout en wordt aangetroffen in gemengde loofbossen.

V**oor** het kasteel gaat het wellicht om de winterlinde die, aldus D. en R. Aichele en H. en A. Schwegler, "de hardste van beide in West- en Midden-Europa inheemse lindesoorten is. Spijts de steeds toenemende luchtverontreiniging, zoals die in dichtbevolkte streken optreedt, treft men nog eeuwenoude, vrijstaande bomen aan op markante landschapspunten of in de buurt van dorpen."

De standplaats-eisen zijn niet buitengewoon hoog. Een leemrijke en kalkhoudende bodem is het best geschikt. Op oudere leeftijd lopen onderaan de stam een aantal knoppen uit, zodat oude bomen altijd omringd zijn door een struweel van loten. Het witte hout is stevig maar zacht. Het is waardevol omdat het niet trekt en goed snijdbaar is. De bast werd vroeger gebruikt als bindbast en voor het vlechten van matten.

De bladeren zijn hartvormig en staan horizontaal op de tak, zodanig dat ze alle licht opvangen. De ledige plaatsen zijn door kleine blaadjes ingevuld zodat de linde veel lommer geeft en een goede schuilboom is : het water vloeit naar buiten af. In de oksels der bladnerven staan haarbosjes die een schuilplaats bieden aan kleine mijten. De aanwezigheid van deze diertjes zou het blad tegen velerlei schadelijke invloeden behoeden. Toch hebben de bladeren veel te lijden van galmuggen, galmijten en bladluizen.

De licht groengele bloemen hebben overvloedige honing in de holte van de kelkbladen en verspreiden een zeer aangename en verrekende geur waarop veel insecten afkomen. Bijen, hommels en vliegen komen de honing halen, grijpen zich vast aan de meeldraden en bewerken zo de kruisbestuiving. Honing en stuifmeel zijn tegen de regen beschermd, doordat de bloemen hangen. Bloeitijd : juni - juli.

Van de gedroogde bloesem wordt thee gemaakt die de nachtrust bevordert. Lindebloesemthee wordt als zweet-opwekkende en dorstlessende thee gebruikt bij verkoudheidsziekten.

De vrucht bestaat uit een nootje. Het schutblad dient als vleugel zodat het bij het afvallen in draaibede beweging neerkomt.

J. Van den Broecke

Bibliografie :

- Prof. Dr. Hans Flück : Geneeskrachtige Kruiden, Bosch & Keuning NV, Baarne (Sesam)
- Dr. Br. M. Denijs : Plantkunde, Diligentia, Oostakker
- D. & A. Aichele / H. A. Schwegler : Welke boom is dat ? B.V. J. Thieme & Cie, Zutphen
- E. Heimans, Dr. H.W. Heinsius en Dr. Jac.P. Thijssse : Geïllustreerde Flora van Nederland, W. Versluys NV, Amsterdam
- Dr. Ir. M. Van Miergroet : Van Bomen en Bossen, E. Story-Scientia PVBA, Gent
- S. Holmes : Bomen in kleur, Uitgeverij Westland NV, Schoten

DE GESCHIEDENIS VAN HET BIER

Inleiding

Bier, de drank waarvan wij nu dagelijks genieten, was reeds de volksdrank in het tweestromenland tussen Tigris en Eufraat, namelijk bij de Sumeriërs en Assyriërs. De eerste bronnen die bier vermelden worden bewaard in het British Museum te Londen; het zijn hiëroglyfen die dateren van ongeveer 5.000 voor Christus. Daarop beschrijven de Sumeriërs het brouwen van vier soorten bier. Ook in het Louvre is een "monument bleu" met een afbeelding van een toenmalige brouwerij. Analoge beschrijvingen dateren uit het oude Peru van de Inca's en van het begin van de Chinese beschaving. De Babyloniërs hebben inscripties nagelaten, waaruit moet blijken dat gefilterd bier één van de ingrediënten was aan boord van Noë's Ark.

Het woord bier begint pas op te duiken in onze eigen taal in het Middelnederlands (1200 - 1600). In het Oudangelsaksisch bestond bijvoorbeeld "beow", dat we als "beer" terugvinden in het Engels. In het Oudhoogduits wordt gesproken over "bruiwan" dat "brauen" werd. In de Romaanse talen werd het woord "cerevisia" gebruikt (Ceres = godin van de plantengroei, en vis = kracht).

In het oude Egypte was bier uiterst populair. Tithum, zo heette het bier er destijds, werd gebrouwen in een grote kuip, waarin verkruimeld brood geweekt werd in het suikerrijpe sap van dadels. De Farao's schonken bier aan hun goden. Zo staat in de papyrus Harris te lezen dat Ramses III, in de XIIIe eeuw voor Christus, niet minder dan 466.000 kruiken bier offerde. Ook gaven de Egyptenaren heel wat sterke drank mee aan hun overledenen als soelaas voor hun reis naar het dodenrijk.

De Grieken en de Romeinen hielden niet erg van bier, en Tacitus spreekt bijvoorbeeld over de Germanen in de zin van "als de vijand toegeeft aan zijn zucht tot bierdrinken, dan zal hij licht te overwinnen zijn.

Vrouwen

De bierproductie was van oudsher in handen van vrouwen. Pas omstreeks 800 na Christus beginnen de mannen het vak over te nemen en begint er sprake te zijn van een nijverheid. Terwijl de vroegste ontplooiing van de

brouwnijverheid plaatvond in de kloosters der Benedictijnen en Cisterciënzers en daarna wellicht aan de leenheerrijke hoven, bleef de burgerij tot de XIIIe eeuw uitsluitend de huisbrouwerij ter voorziening in eigen behoefte beoefenen. Naast melk was bier de volksdrank bij uitstek. Daar het water ongezond was, was men verplicht over te gaan naar een alcoholische, gedeeltelijk verzuurde drank. Tot op de huidige dag is Lambik nog steeds het best te vergelijken met dit oerbier.

Het bierbrouwen werd een zulkdanige winsgevende zaak, dat weldra de accijnstaks werd ingevoerd. De monikken waren de eersten om sterk bier (5 - 6 % alcohol) te brouwen, de bovengist-kulturen af te zonderen en verder te propageren. Er was nog geen sprake van rein-kulturen, doch wel van gegroepede bovendrijvende gist.

Hop

Klaarblijkelijk werd toen de hop voorgoed in gebruik genomen als bitterings-, aromatiserend en antiseptisch kruid voor het bierbrouwen, nadat absinth, dille, kruidnagel, koriander enz... waren geprobeerd. In een van 768 daterende schenkingsakte van Pepijn de Korte is er voor het eerst sprake van een hopveld. In de VIIIe en de IXe eeuw bezaten de Franse en Duitse kloosters, o.a. de abdij van Freisingen in Beieren, uitgestrekte hoptuinen.

Vanaf de XIIe en de XIIIe eeuw werd hop in Duitsland vrijwel algemeen gebruikt. Uit die tijd dateert de benaming "bier", die in een aantal talen gelijkaardig is : bier, bière, beer, bir, birra. In 1409 werd door Jan zonder Vrees, Hertog van Bourgondië, de Hoporde gesticht.

Bierkoning

De koning van de wereld inzake bier, is een koning van eigen Vlaamse bodem. Volgens de overlevering gaf Jan I of Jan Primus, Hertog van Brabant en Limburg, na een gewonnen veldslag in Woeringen in 1288, een groot (bier)feest voor zijn soldaten. Schrijlings gezeten op een stapel biertonnen met een kroes bier in de opgeheven rechterhand viert hij zijn triomf, zoals een eeuwenoud beeldje illustreert. Zo is Jan Primus de drinker en levensgenieter geworden, de beschermheer van het bier, gekend als Cambrinus.

De bloei van de brouwindustrie uitte zich in het oprichten van brouwersgilden o.a. in 1367 te Dordrecht. In 1551 kocht de brouwersgilde in het centrum van Brussel de Hille, een bekend houten huis, dat heringericht werd met duurzame materialen. Bij de vernietiging van Brussel in 1695, sneuvelde het brouwershuis. Het werd in 1699 heropgebouwd tot het huidige bouwwerk met de prachtige gevel op de Grote Markt, nr 10.

Met de bieraccijnsen werden verwezenlijkingen mogelijk, zoals de bouw van de Nederlandse dijken in de XIIIe eeuw, de verovering van Hendrik V te Agincourt in de XVe eeuw, en de veldslag tegen de Turken nabij Wenen in de XVIe eeuw. De impact van bier in de middeleeuwen was enorm. In 1578 kregen het personeel en de studenten van de universiteit van Leiden belastingvrij bier als beloning voor hun moedig gedrag tijdens de Spaanse belegering.

Pils

Tervrijl in de vroege middeleeuwen alleen spontane zure vergistingsbieren bestonden en in de late middeleeuwen ook hoge gistingsbieren, trappisten ontstonden, werd in de XIXe eeuw een lage gistingsbier gebrouwen in de stad Pilsen (Tsjechoslovakije). In de gangen van het klooster waren ijsblokken voorhanden, tijdens de winter uitgezaagd uit meren. Daardoor ontstond de mogelijkheid bier te vergisten en te lageren bij lage temperaturen. Zo kreeg men een soort bier met dalend gist, dat de naam lager of Pils (Pilsen) kreeg.

Naast het type gist, werd bij pils ook een gewone mout (gekiemde en geëeste gerst) ingezet, en werden later ook niet gemoute granen toegevoegd, zoals gerst, maïs en nog later rijst. De aromatische hop voor pils-bier, nl. Saaz, kende ook zijn ontwikkeling rond Pilsen. De meer gekommercialiseerde, sterk bittere hoppen werden ontwikkeld in Duisland, rond 1629 ook in de Verenigde Staten en rond 1750 in Australië.

Mede door een Duitse Ingenieur in de koeltechniek, Carl Linde, en door Louis Pasteur in 1876, in zijn werk "Etudes sur la bière", werd het brouwproces beter gecontroleerd. Pasteur definiëerde het volledige fermentatieproces, zodanig zelfs dat men een begeleide alcoholische en melkzuurgisting kon bewerkstelligen.

Hoge gistingsbieren

Door de abdijen werden alleen nog hoge gistingsbieren gebrouwen bij hoge temperaturen (15°C) en met een bovendrijvende gist. De grondstoffen van deze bieren verschillen zodanig van deze van pils dat zowel aroma, kleur als schuim opvallend anders zijn. De gewone pilspout wordt gedeeltelijk vervangen door donkere mouten, zoals caramel-mout, whisky-mout, steen-mout, rook-mout, enz., waardoor smaak, aroma en kleur veel geprononceerder worden.

De hoge gist vormt bij die hogere vergistingstemperaturen veel meer aromastoffen, zoals esters, ethers en hogere alcoholen. Daarbij wordt iets meer gehopt in twee stadia, nl. bij de koking en bij een na-hopping of droog-hopping. Bepaald abdij- of trappistenbieren worden vergist in 2 of 3 stadia, waarbij bijkomend een kandij- of caramelsuiker wordt toegevoegd. Het ultieme van de hoogstandige trappist-abdij-bieren is hun hergisting op fles met een extra-dosage suiker; zij verhoogt niet alleen de hoeveelheid en de diversiteit van de aroma-komponenten, maar beschermt het bier ook tegen oxydaties en veroudering.

Konsumtie

In 1900 telde België nog 3.300 brouwerijen; nu nog een 120-tal. Bij de eeuwwisseling was het normaal dat elk dorp een katholieke en een liberale brouwerij bezat. De ongeveer 350 soorten bier die we momenteel, mede dankzij de retro-mode kennen in België, zijn maar een peulschil vergeleken bij het gamma van de XIXe eeuw. Toch kan gezegd worden dat, dankzij de technische beheersing van brouw- en bottelingsproces, de kwaliteit in vergelijking met vroeger enorm verbeterd is. Hedentendage hoeft men geen troebele pils te drinken, en de hergiste bieren kunnen een juiste maat houden wat betreft schuim en vergisting.

In een volgend artikel willen we ingaan op enkele specifieke streekbieren als Geuze, Frambozenbier, bruin bier.

Ir. Roger Mussche

AKTIVITEITEN IN EN OM HET SLOT VAN LAARNE

* 1e DAG VAN DE VLAAMSE PINT: zaterdag 22 en zondag 23 Juni 1985

Op de erekoer en in de hovingen van het Slot zullen een aantal cafés gebouwd worden. In elk café zal men een ander Vlaams streekbier kunnen proeven.

Alle Vlaamse streekbieren, dit wil zeggen meer dan zeventig biersoorten, zullen vertegenwoordigd zijn.

Deze organisatie wordt volledig door de Vrienden georganiseerd en de opbrengst gaat dan ook integraal naar de Vrienden. Voor de restauratiewerken aan het Slot van Laarne.

De toegang is zo goed als gratis, in die zin dat men voor de prijs van 70.- voor een toegangsticket recht heeft op een consummatie van 70.-. In voorverkoop kunt u de kaarten voor u en uw kennissen bestellen voor de prijs van 50.-.

Wij rekenen ten stelligste op uw aanwezigheid :

Zaterdag van 14 tot 21 h

Zondag van 10 tot 21 h

INFO en bestellen van kaarten : Mr. J. Vanden Broecke 091/30.91.55

* 7e BLOEMENPRACHT: 24-25 en 26 augustus 1985

Op deze tentoonstelling zullen we in onze volgende nummers nog uitvoerig terugkomen.

INFO : Mr. J. Vanden Broecke 091/30.91.55

* Fesival van Vlaanderen: dinsdag 3 september te 20.00h

Klavecimbelrecital van Johan Huys met werk van J.S.Bach

INFO en bestellen van kaarten : Mr. A. Eeckhaut 091/30.09.76

* Antiekbeurs: 28 september tot 6 oktober

Georganiseerd door de Koninklijke Gilde van Vlaamse Antiquairs in samenwerking met de Vrienden van het Slot van Laarne.

U wordt hierbij uitgenodigd op de vooropening op vrijdag 27.9.85.

INFO : Ir. VanErmen 091/31.42.64

* De Dag van het Belgisch Fruit: van 11 tot 14 oktober

Dit is een organisatie van de vereniging voor Amateur Wijnmakers, in samenwerking met de Vrienden van het Slot van Laarne. We zullen later nog terugkomen op deze organisatie.

INFO : Mr Buyle 091/69.36.44

castellum



Jaargang : 2
Editie : 3
september 85



Mr. R. Van den Broecke
Roozebroekstraat 103
9110 ST-AMANDSBERG

EDITORIAAL

Beste Vrienden,

Met wat vertraging, maar ook grotendeels opzettelijk valt ons herfstnummer bij U binnen.

Een heel drukke feestelijke en vooral zeer geslaagde periode ligt achter de rug. De heksenverbranding was weer een succes en de "Dag van de Vlaamse Pint" een meevaller die ook onze vereniging financieel enige armslag geeft. Dan volgde recent Bloemenpracht, die we in een volgende uitgave wellicht nog grootser en decoratiever zullen brengen. De installatie van Marnixring "Bloemenland" was een hoogstaande culturele activiteit en zoëven haalde de vierde Antiekbeurs een voorheen nooit gekende bewondering. De aandachtige TV kijker zal ook opgemerkt hebben dat Mr. Jacques Goddet, de sportmedia en de wielervedetten dit jaar vanuit het Slot van Laarne voor de Tour vertrokken.

Het waren allemaal grote meevallers waarvoor we naast de Vrienden van het Slot, zovele andere mensen moeten bedanken : de ministers Geens en Lenssens, de heer gouverneur, Mandagora, de heer Mussche, de Vlaamse brouwerijen, de Tuinbouwschool Melle en de diverse krachten rond VVV-Laarne, de hele Marnixring maar vooral zijn afdeling "Bloemenland", de Vlaamse Antiquairs, en zovele anderen. Een speciaal woord van dank voor een sterke financiële steun gaat na deze periode naar EBES (met vooral de Heren Poot, Van de Velde, en Bervoets), naar VZW Schelde-Durme op wie wij later zeker nog terugkomen, naar de BBL. Tenslotte onze dank naar zovele bekenden en onbekenden, en vooral naar onze vergeten of niet specifiek genoemde verdienstelijke helpers.

Onze idee dat het Slot van Laarne het "Kasteel van Vlaanderen" wordt rijpt en wint veld. In een mooi artikel schreef recent een krant dat Laarne reeds dit kasteel van Vlaanderen is ! Het is wel juist dat weinigen de stoere burcht van Laarne nog niet zullen kennen, doch voor ons is nu het grote moment aangebroken : het Slot moet integraal gerestaureerd, verfraaid en in zijn volle pracht hersteld worden. Het is onze beukende overtuiging dat wij misschien nog dit jaar hieromtrent nu een definitief antwoord hopen te brengen : "Historische Woonsteden, Vlaamse Regering, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeente Laarne : de Vrienden van het Slot van Laarne willen hun historisch pronkstuk in zijn volle eer en glorie hersteld zien !!! Wat een brokstuk eeuwenlange levende geschiedenis kan zijn kunnen we niet langer bedreigd zien tot een puinhoop van wat eens Vlaamse kunst en grootheid was". De Vrienden van het Slot zullen U hieromtrent niet loslaten, maar van de andere kant stevig en daadwerkelijk steunen !

Een eerste definitieve stap naar het heroveren van dit cultuurpatrimonium vieren we op 2 en 3 november 1985 ! Op die dag verschijnt de "Postzegel van het Slot van Laarne". De Vrienden van het Slot van Laarne hebben niet vruchteloos bij de minister aangeklopt met de bewering dat hun kasteel meer dan de moeite waard was om op postzegel te verschijnen. Bedankt Mevr. de Minister P. Dhondt en Minister De Croo !

Hierdoor wordt dan een kastelenreeks uitgegeven, aangevuld met de kastelen van Trazegnies, Turnhout en Colonster. Maar Laarne krijgt ook een primeur : voor het eerst lanceert België op een wereldtentoonstelling filatelie (2 en 3 november te Rome) de voorverkoop van een postzegel, en dat is die van het Slot !

Op het moment dat in Laarne de postzegel wordt afgestempeld met het wapenschild van het kasteel (familie de Ribaucourt) gebeurt dit met de identieke zegel en stempel te Rome ! En een ander unicum : geen vlaamse, geen franse, geen duitse tekst op de stempel, maar wel de kernachtige taal die wij de laatste maanden voor ons kasteel doordrukten : "nil desperandum" ! Het Slot van Laarne zal definitief in zijn glorie worden hersteld, daaraan hebben wij bij onze vernieuwde élan minder dan twee jaar geleden nooit aan getwijfeld !

De kunstenaar achter onze postzegel is niemand minder dan Oscar Bonnevalle. Hij is reeds jaren een vriend des huizes in het kasteel. Maar om dit alles op een cultureel hoge waarde te brengen zochten we ook een stevige partner. Die vonden we in Themafila Wetteren, die op filatelistisch gebied ongetwijfeld een prachtige tentoonstelling zal brengen. Geen enkele van onze vrienden mag nalaten op 2 of 3 november zijn postzegel in het kasteel te komen ophalen ! Wij hopen U tevens allen te ontmoeten op de receptie op zaterdag 2 november 1985 om 18.00 uur (voor de postzegel wel liever overdag komen !)

Tenslotte wou ik toch nog de aandacht voor enkele punten :

1. lees alstublieft de activiteiten kalender achteraan elke "Castellum". Op elk van deze activiteiten bent U als lid automatisch uitgenodigd. De vele invitaties via Castellum besparen ons veel geld en tijd.
Wij zijn steeds verwonderd dat zo weinig leden het kasteel regelmatig bezoeken.
2. U bent allemaal uitgenodigd op onze algemene vergadering op woensdag 20 november te 20.00 uur. Breng ook Uw suggesties mee !
Zij die niet in orde zijn met hun lidgeld 1985 kunnen dat die avond nog regelen.
3. Eind dit jaar sturen wij U een nieuwe Castellum met een overschrijvingsstrook voor Uw lidgeld 1986. Mogen wij U vragen dat de betaling hiervan vlot mag geschieden.

Er rest mij dan de wens U zeker op 2 of 3 november 1985 in het Slot te mogen begroeten. Stuur het kasteel de wereld rond : het is een waardevolle groet die zo weinig kost !

Mede namens de Raad van Bestuur

Dr. L. De Cock
Voorzitter

IN DIT NUMMER

- | | | |
|----|--|-------|
| 1. | Editoriaal | p. 1 |
| 2. | In dit nummer | p. 3 |
| 3. | Het Slot van Laarne | p. 4 |
| 4. | Solidariteit 1985 : Kastelenreeks | p. 6 |
| 5. | Hoe komt een postzegel tot stand ? | p. 8 |
| 6. | De kunstenaar Oscar Bonnevalle | p. 10 |
| 7. | Themaphila :
"De Belgische Vereniging voor Thematische Filatelie" | p. 11 |
| 8. | Themafila - Wetteren :
"Tentoonstelling in het Slot van Laarne" | p. 12 |
| 9. | Wereldtentoonstelling Filatelie te Rome | p. 13 |



Oscar Bonnevalle
de tekenaar van de postzegel van het Slot van Laarne

HET SLOT VAN LAARNE

Het Slot van Laarne is een Middeleeuwse burcht gebouwd op een strategisch belangrijke plaats temidden van de moerassen rond de Schelde. De eerste constructie dateert van de helft van de XIIe eeuw. De geschiedenis van Laarne is altijd nauw verbonden geweest met deze van het graafschap Vlaanderen en daardoor kwam het dat Laarne dikwijls verwickeld raakte in twisten die, zoals de opstanden van de stad Gent tegen de graven van Vlaanderen, normaal op andere terreinen dienden uitgevochten. Het Slot van Laarne kende nog andere oorlogen, zoals de Franse veroveringen met Lodewijk XIV die het ganse dorp van Laarne platbrandde in 1675 en de sansculotten die alle wapenschilden in het Slot vernielden in 1790. Telkens ontnapte het Slot op het nippertje aan de totale verwoesting.

Het Slot van Laarne kreeg zijn huidige vorm na de laatste verbouwingswerken die in de XVIIe eeuw uitgevoerd werden door Geeraard van Vilsteren. Kenmerkend voor de nieuwe sociale structuur tijdens de renaissance is dat van Vilsteren een zakenman was en geen edele. In 1952 schonk de laatste eigenaar, de graaf de Ribaucourt, het Slot aan de V.Z.W. "de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België" die een groot deel van het Slot restaureerde en herinrichtte. Zo bevinden er zich nu prachtige schilderijen, zoals de statieportretten van Karel VI van Oostenrijk en zijn echtgenote Elisabeth von Braunschweig von Wolfenbüttel, de ouders van Maria-Theresa van Oostenrijk en de grootouders van Marie-Antoinette, koningin van Frankrijk. De eetplaats wordt opgevrolijkt door een David Vinckeboons en een werk van de school van Rubens, boven in de zilverzaal hangt nog een portret namelijk dat van Maurits van Nassau, de zoon van Willem de Zwijger.

Verschillende XVIe eeuwse Brusselse wandtapijten sieren de muren van het Slot. In het salon en de eetplaats hangen naast een fragment van een XVe eeuws Mille-Fleurs tapijt, twee wandtapijten uit een serie van twaalf die de jachten voorstellen van Maximiliaan van Oostenrijk in de wouden rond Brussel. Barend van Orley maakte de kartons voor deze wandtapijten. De ridderzaal wordt versierd door vier wandtapijten uit een serie van tien die alle verschillende aspecten van de jacht voorstellen. Op de eerste verdieping hangt een uitzonderlijk wandtapijt dat taferelen uit het dagelijkse leven van de XVIe eeuw afbeeldt. Vele prachtige antieke kasten en tafels sieren ook de verschillende plaatsen. We mogen natuurlijk de beeldhouwwerken, een borstbeeld van admiraal Dugauy-Trouin en een beeld van Lodewijk XIV niet vergeten.

In 1964, bij de opening van het Slot als museum, schonk de Heer Claude d'Allemagne het grootste deel van zijn prachtige verzameling massief zilveren gebruiksvoorwerpen aan het Slot van Laarne. Hierdoor beschikt het Slot van Laarne over een uitgebreide verzameling van meer dan zeshonderd stukken, die door kenners als de meest waardevolle van Europa wordt aanzien.

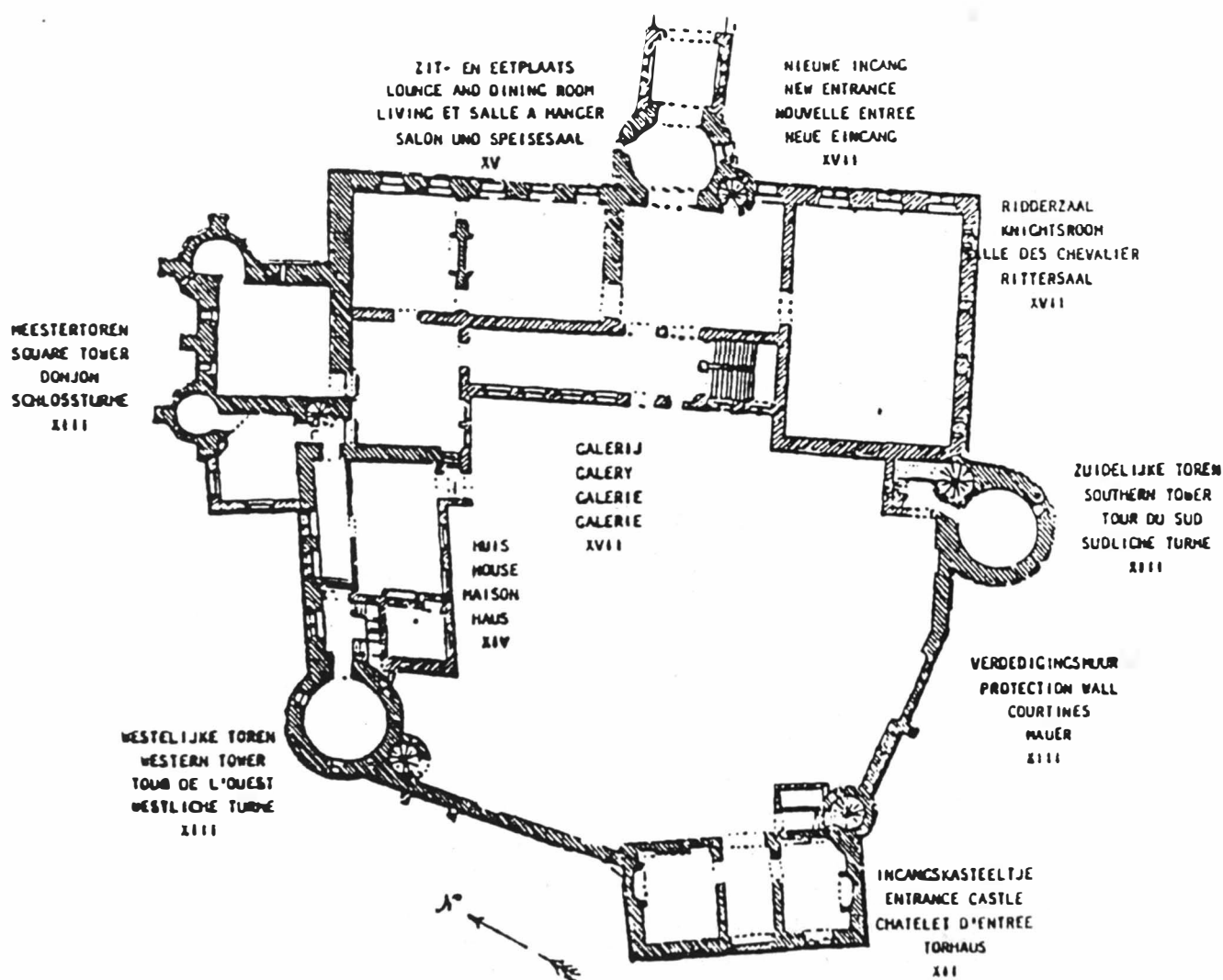
Als vertegenwoordigers van de Belgische kunst van Sint-Elooi, vindt men vooral koffie- en chocoladekannen, waaronder de oudst gekende chocoladekan uit onze streken, ze dateert van 1686. Wat Frankrijk betreft vindt men er vooral de vier vergulde zilveren vaasjes die besteld werden door de zonnekoning Lodewijk XIV bij J.B. Loir om de hofkapel van het paleis van Versaille te versieren. Zij zijn de enige zilveren voorwerpen van het Koninklijke hof die niet vernietigd werden tijdens de Franse revolutie. Men vindt er ook een suikerpot gesmeed te Parijs door François Joubert de

edelsmid van de Markiezin de Pompadour. De Russische edelsmeedkunst is eveneens vertegenwoordigd door een paar soepterrines speciaal ontworpen voor het feestdiner van de kroning van Catherina II. Ook kerkelijk zilver is opgenomen in de verzameling, zo vindt men er een gotische kelk uit 1473, het is het oudste stuk uit de verzameling. Maar het belangrijkste stuk is vermoedelijk wel het zware zilveren dienblad dat in 1628 gesmeed werd te Antwerpen door de zilversmid Theodoor Roettiers, op bestelling van P.P. Rubens en dat uitgevoerd werd naar een schets van zijn hand.

Gedurende enkele jaren raakte het Slot echter in de vergeethoek. Het is dank zij een groep vrijwilligers, "De Vrienden van het Slot van Laarne" dat het Slot terug onderhouden wordt zoals het hoort en dat het zilver terug gepoetst wordt. De Vrienden van het Slot van Laarne trachten eveneens activiteiten in te richten in het Slot zodat de eigenaars terug een zeker inkomen hebben wat hen moet toelaten verdere restauraties door te voeren.

Wij danken U voor Uw interesse in het Slot en hopen dat U het Slot van Laarne aan Uw vrienden zult voorstellen als toeristische attractie zodat we binnenkort nog meer toeristen mogen verwachten. Het Slot is immers steeds te bezichtigen als museum behalve op maandag en tijdens de maand januari. Voor groepsbezoeken met gids is het raadzaam vooraf contact op te nemen met de Vrienden van Het Slot van Laarne, Slot van Laarne, B 9270 Laarne

Ir. H.A. VanErmen
Vice-Voorzitter
De Vrienden van het Slot van Laarne

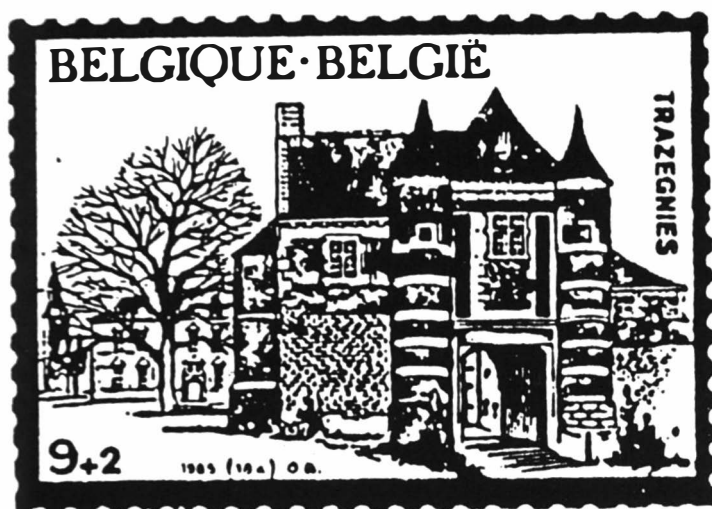


SOLIDARITEIT 1985 : KASTELENREEKS

In de reeks solidariteit 1985 werd een serie uitgegeven, waarin de kastelen van Trazegnies, Laarne, Turnhout en Colonster werden afgebeeld.

Wij geven een overzicht van de voornaamste geschiedkundige aspecten hiervan.

Kasteel van Trazegnies (Renaissance kasteel)



- | | |
|------------------|--|
| 11e eeuw : | bouw van een versterkte woning door Gilles I. |
| 1554 : | de burcht wordt door troepen van Hendrik II koning van Frankrijk leeggeroofd en in brand gestoken. |
| eind 16e eeuw : | het kasteel wordt heropgebouwd. |
| begin 17e eeuw : | reconstructie van het hoofdgebouw. |
| 1862 : | het overlijden van de laatste markies van Trazegnies, het kasteel komt in diverse particuliere handen. |
| 1913 : | het domein wordt overgedragen aan de Belgische staat. |
| 1926 : | wat rest van het lege kasteel wordt gered door : "Les Amis du Château de Trazegnies", die aan de restauratie beginnen. |

1972 : heropbouw van het kasteeltje voor het eigenlijke kasteel.

Kasteel van Laarne (Middeleeuwse waterburcht)

- 1150 : bouw van versterkte woning door Diederik van Massemen, heer van Laarne.
- eind 12e eeuw : bouw van kasteel waarvan nog enkele resten zijn in de kelders.
- begin 14e eeuw : bouw van de vijfhoekige waterburcht.
- eind 14e eeuw : muurschilderingen in de kapel.
- 1449 : verovering van het kasteel door de Witte Kaproenen.
- 1675 : Lodewijk XIV verblijft in het kasteel dat hij spaart wijl hij het ganse dorp van Laarne platbrandt.
- 1790 : inval door de Sansculotten die alle wapenschilden in het kasteel vernietigen
- 18e eeuw : de familie van Vilsteren - van der Meye verbouwt de burcht tot residentie.
- 1952 : Graaf de Ribaucourt schenkt het kasteel aan de VZW "De Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden van België".
- 1962 : Begin van de restauratiewerken
- 1964 : de Zilvercollectie van Claude D'Allemagne wordt in het kasteel opgenomen.



Kasteel van Turnhout (Renaissance kasteel)



- 1109 : wellicht bestond toen een burchtcomplex, gebouwd door Hertog Godewaart I.
- 1364 : Maria van Brabant bouwt het kasteel van Turnhout en versterkt het.
- 1506 : restauratiewerken, Keizer Maximiliaan van Oostenrijk en zijn dochter Margaretha verbleven lange tijd in Turnhout.
- 1546 : Keizer Karel V ondertekent het document waarbij het kasteel eigendom wordt van zijn zuster Maria van Hongarije. Zij vernieuwt het kasteel helemaal en haar verblijf tot 1556 is het hoogtepunt van de kasteelgeschiedenis.
- 1597 : het Spaans garnizoen steekt het kasteel in brand waarbij de middeleeuwse gedeeltes voor altijd vernietigd worden.

- 1648 : Amelia van Solms, weduwe van Prins Frederik - Hendrik van Oranje - Nassau herbouwt het vervallen kasteel en geeft het in 1696 aan haar dochter Maria van Simmeren.
- 19e eeuw : De stad Turnhout koopt het kasteel, restaureert het in 1833 en het doet dienst als Rechtbank van Eerste Aanleg.
- 1909 : Nieuwe restauratie door architect J. Taeymans in opdracht van de provincie.

Kasteel van Colonster (Vesting omgebouwd in de renaissance)



- begin 16e eeuw : gebouwd als vesting, en nadien als buitenverblijf van Erhard van der Marck.
- 1524 tot eind van het Ancien Regime : Eigendom van de familie Horion.
- 1963 : Verkocht door de Universiteit van Luik.
- 1966 : Kasteel door brand geteisterd. Nadien heropgebouwd en maakt nu deel uit van de nieuwe campus van de Universiteit van Luik.

HOE KOMT EEN POSTZEGEL TOT STAND

Geresumeerd uit een brochure "De Algemene Werkplaats van het Zegel & het Vervaardigen van een postzegel", uitgegeven door de Regie der Posterijen en te koop mits overschrijving van 40 BF op pcr 000-2055913-95 van Documentatiedienst van het Bureau voor Verzamelaars te 1000 Brussel.

Alhoewel iedereen postzegels kent en gebruikt, zijn maar weinigen vertrouwd met de lange procedure waartoe de uitgifte van een nieuwe postzegel aanleiding geeft.

De procedure die bij de uitgifte dient nageleefd te worden, vereist in normale omstandigheden en volgens het aangewende drukprocédé een minimum van 12 maanden om een nieuwe postzegel of een reeks postzegels in de beste voorwaarden in omloop te brengen. Deze werkzaamheden kunnen in drie fasen worden ingedeeld :

- de administratieve
- de artistieke
- de technische

1. De Administratieve fase

Een verzoek om uitgifte van bijzondere postzegels ligt aan de grondslag van de voorbereidende administratieve werkzaamheden. Deze verzoeken, die aan de Filatelistische Commissie van de Regie der Posterijen worden voorgelegd worden steeds talrijker.

De Filatelistische Commissie heeft tot opdracht bij de Minister die de Regie der Posterijen beheert, advies uit te brengen omtrent iedere kwestie in verband met de uitgifte van postwaarden. Zij onderzoekt de aanvragen om uitgifte en stelt het ontwerp van programma van de speciale postzegels aan de Minister voor, die erover beslist en het aan de Koninklijke goedkeuring onderwerpt.

2. De artistieke fase

Eens het programma vastgelegd, wordt de studie van de ontwerpen van de postzegels aangevat. Aan de hand van de suggesties van de Filatelistische Commissie verzamelt de Dienst van het Zegel en de Filatelie de nodige basisdocumentatie.

Ook wordt beroep gedaan op kunstenaars om schetsen te maken die de gewenste idee op een originele wijze weergeeft.

Soms wordt het gekozen project aan de hand van fotografische opnamen samengesteld.

Gespecialiseerde artiesten-tekenaars (en Oscar Bonnevalle is er zo een) maken aan de hand van deze documenten één of meerdere ontwerpen.

De Commissie kiest de meest geschikte ontwerpen, keurt deze al dan niet goed of suggereert de nodige aanpassingen.

Door de Commissie aangenomen ontwerpen worden "definitief" genoemd of "maquette".

De goedkeuring van het ontwerp is het vertrekpunt van de technische fase.



Voorontwerp voor de postzegel "Kasteel van Laarne"

3. De technische fase

De aangewende druktechnieken kunnen zijn :

- 1) Hoogdruk of typo
- 2) Diepdruk - staaldiepdruk of plaatdruk
- rasterdruk of heliogravure
- 3) Gecombineerde staal- en rasterdruk.

OSCAR BONNEVALLE

Ontwerper van talloze postzegels, maar vooral, tekenaar van de postzegel van het Slot van Laarne, uit de reeks Solidariteit.
Schilder - tekenaar - illustrator - postzegelontwerper
Geboren te Gent op 16 februari 1920.

Studies

Academie voor schone kunsten te Gent.
Technisch instituut te Gent.
La Grande Chaumière te Parijs.
Umprum te Praag.

Prestaties

Talrijke schilderijtentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Meerdere boekillustraties.

Ontwerpen van decors en costuums voor opera en theater, zowel klassieke als moderne stukken.

Neemt deel aan de decoratie van verschillende paviljoenen van de Wereldtentoonstelling "Expo 58".

Tekent zeer veel karikaturen voor dagbladen en werkt mee aan Vlaamse radio- en televisieuitzendingen.

Sedert 1963 ontwerpt hij postzegels voor België, Afrika en Amerika. In 1967 wint hij als eerste Belg de wedstrijd voor de "Europa"-zegel.

Prijzen

- 1938 : gouden medaille voor schilderkunst
- 1939 : eerste prijs schetsen
- 1940 : goeden medaille tekenen
- 1947 : provinciale prijs plastische kunst (tekenen)
- 1964 : eerste prijs voor de Carlton (Cannes)
tweede prijs "Urtillo" (Parijs)
- 1963 : eerste prijs mooiste postzegel van België
- 1964 : eerste prijs mooiste postzegel van België
- 1967 : eerste prijs "Europa"-zegel
tweede prijs "UNO"-zegel
- 1968 : derde prijs "UNO"-zegel (New York)
- 1975 : grote prijs van de filatelie te Brussel
tweede prijs mooiste afrikaanse postzegel (Ivoorkust)
- 1979 : grote prijs van de filatelie te Brussel
- 1980 : grote prijs van de filatelie te Brussel
- 1981 : prijs van de mooiste "Europa"-zegel
- 1982 : grote prijs van de mooiste postzegel en postzegeltekening te Brussel
- 1984 : mooiste postzegel ter wereld, uitgegeven in 1983 (BF Belgica)

Bonnevalle werd in 1985 door de Regie der posterijen van België geëerd met een overzichtstentoonstelling van zijn werk in het Museum van Post- en Telecommunicatie.

THEMAPHILA

DE BELGISCHE VERENIGING VOOR THEMATISCHE FILATELIE

DOEL : verspreiden en bevorderen van de thematische filatelie

MIDDELEN :

1. het tijdschrift "THEMAPHILA"

1.1 samenstelling :

1.1.1 het theoretisch gedeelte wordt verzorgd door de heer Jozef Peeters (Bevel), nationale commissaris voor thematische filatelie bij de K.L.B.P.

1.1.2 het praktische gedeelte neemt de heer Willy De Doncker (Aalst) voor zijn rekening. Willy De Doncker is voorzitter van Themaphila. Dit praktische gedeelte omvat een thematische bespreking met plan van een bepaald thema, artikels over poststukken, afstempelingen e.a.m.

1.2 uitgifte : het tijdschrift verschijnt vijf maal per jaar, nl: februari, april, juni, september/oktober en december.

2. De Kernen

Wie zich meer wil bekwamen in de thematische filatelie of meer persoonlijke kontakten wenst met andere leden om zijn kennis verder uit te breiden of nuttige inlichtingen te verkrijgen omtrent de thematische filatelie of zijn thema in het bijzonder, kan terecht in de kernen.

Themaphila heeft de volgende kernen : Herentals, Kuringen, Lauwe, Zaventem en tenslotte Wetteren.

Themaphila Wetteren vergadert elke derde zondag der maand in de zaal van "t Tonneken", Massemensteenweg 154 te Wetteren.

Voorzitter is de heer Ivan Van Damme en de mentor de heer Marc Braeckman.

DIENSTEN :

1. Dienst der nieuwigheden, wordt verzorgd door de heer M. Baetens, Boekweitstraat, 19 te 9900 Eeklo.

2. Dienst "verkoop onder de leden" - deze dienst of verkoop is aan nettoprijzen (prijs door de inzender bepaald) en gaat uitsluitend over poststukken. Deze dienst staat onder de leiding van de heer Paul Smekens, Daal 75 te 9480 Haaltert.

LIDGELD :

Themaphila werkt per kalenderjaar en het lidgeld bedraagt 250.- BF (enkel in België) en kan betaald worden via onze postrekening : 000-0042259-64 (Themaphila 1040 Brussel).

THEMATISH WEEKEND :

Elk jaar, in de maand maart, richt de kern Wetteren, onder de auspiciën van Themaphila nationaal, het thematisch weekend in. Het programma van de tentoonstelling ziet er als volgt uit :

- een competitieve tentoonstelling over één bepaald thema
- een niet-competitieve tentoonstelling voor beginnende leden
- een veiling van thematische poststukken
- een thematisch salon
- kontaktvergaderingen.

LIJST VAN DE DEELNEMERS AAN DE FILATELISTISCHE TENTOONSTELLING

Oscar Bonnevalle	Tekeningen, ontwerpen en schetsen alsmede postzegels door hem ontworpen voor verschillende landen	1/20
Jacques De Simpelaere	"Wij Genaamd Vlinders"	21/ 25
Kathy De Simpelaere	Honden	26/30
Dany Staelens	Europa's Bonte Vogelwereld	31/ 35
Philéon: Buffel	Het Vuur	36/40
Roland De Swaef	België Geschiedkundig van 1830	41/ 45
Mw. Chr. Cox	Wijn	46/50
Mw. Emy Van Meerbeek	Rubens en zijn tijd	51/ 55
Jozef Van Nueten	De Dominicanen-Orde	56/60
Freddy De Laender	Het Romeinse Keizerrijk	61/65
René Verwimp	Kathedralen	66/70



EEN UNICUM VOOR DE POSTZEGEL VAN LAARNE

VOORVERKOOP OP

DE WERELDTENTOONSTELLING TE ROME !

Voor de eerste maal zal een Belgische postzegel in voorverkoop gaan in het buitenland. Deze primeur valt de zegel van het Slot van Laarne te beurt.

Internationale filatelistische tentoonstelling te Rome

De Regie der Belgische Posterijen heeft het genoegen U mede te delen dat zij zal deelnemen aan de Wereldtentoonstelling voor Filatelie "Italia 85", die van 25 oktober tot 3 november te Rome zal plaatsvinden.

Tijdens deze manifestatie zal een informatie- en verkoopstand worden opgericht, waar de filatelisten de postzegels, die thans in België verkrijgbaar zijn, kunnen aankopen.

De briefwisseling die op de verkoopstand zal worden aangeboden, zal door middel van een speciale dagtekeningstempel, die herinnert aan deze manifestatie, afgestempeld worden.

Ten slotte zal de reeks van vier speciale postzegels met toeslag, genaamd "Solidariteit", met als thema kastelen, en waarvan de uitgiftedatum is gepland op 4 november 1985, in het kader van voorgenoemde tentoonstelling op 2 en 3 november in voorverkoop worden gebracht en deze zegels zullen ook met dezelfde dagtekeningstempel worden afgestempeld.

In geen geval, zal het Bureau der Verzamelaars gevolg geven aan schriftelijke aanvragen om de in omloop zijnde postwaarden af te stempelen met de hierboven vermelde speciale dagtekeningstempel, met uitzondering nochthans van de speciale postzegels van de reeks "Solidariteit".

De Regie der Posterijen nodigt U vriendelijk uit een bezoek te brengen aan haar stand en heet U nu reeds welkom te Rome.

Op het moment dat U te Laarne afstempelt, stempelt men de identieke postzegel van het Slot van Laarne op de Wereldtentoonstelling voor Filatelie te Rome !
--